
Jeromos füzetek

Krisztus feltámadt!

59. szám

Húsvét, 2005

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Budapest, 2005

Tartalomjegyzék

Virágvasárnapi bevonulás – biblikus figurák (V.É. felv.)	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek (Vágvölgyi Éva)	2
„Mi a megfeszített Krisztust hirdetjük” Az 1 Kor 1,18-25 magyarázata (Kocsis Imre)	3
A Biblia a szenvedés misztériumáról (dr. Egri László)	14
Taxival Mózes nyomában (Balás Béla)	22
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 49. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	29
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	44
Olvasóink kérdezik (Szatmári Györgyi)	49
IBB – Internet Bibliai Böngésző (Zsuppán Monika)	52
Innen-Onnan (Gyürki László)	53
Társulatunk életéből	55
Könyvajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

jeromos@biblia-tarsulat.hu

www.biblia-tarsulat.hu

**A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva, Zsuppán Monika**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Nyomda: 3.14L Nyomdaipari Szolgáltató Kft.

Ajánlás

Ha a Szentírás utasításainak engedelmeskedünk, akkor rájövünk, hogy utasításai valóban az Istentől vannak. A gyakorlat során bizonyosságra teszünk szert, cselekvés közben megismeréshez jutunk... A Szentírásnak való engedelmesség révén tehát, ami által alázatban és tanulékonyságban gyakoroljuk magunkat, nyilvánvalóan legalábbis *útban* vagyunk az Isten megismerése felé.

John Henry Newman

Hamvazószerda

„Az igazi világosság, aki minden embert megvilágosít, a világba jött” Jn 1,9.

Az életadó, életet hordozó fény előntötte a világot.

„De a világ nem ismerte fel őt” Jn 1,10.

„Nem fogadták be” Jn 1,11.

„Krisztus meghalt a bűneinkért” 1Kor 15,3.

*„Ő a mi gyengeségeinket magára vette,
és betegségeinket hordozta” Mt 8,17.*

*„A mi betegségeinket ő viselte,
és a mi fájdalmainkat ő hordozta:
mi mégis megvertnek tekintettük,
Istentől sújtottnak és megalázottnak.*

*De őt a vétkeink szúrták át,
a mi bűneinkért törték össze” Iz 53,4-5a.*

Mit jelent az, hogy a Világosság, az Életadó magára vette a bűneinket? A világosság nem válhat sötétséggé. Nem a bűnt vette magára, hanem annak következményeit, nem a sötétséget, hanem annak következményeit. Hagyta, hogy úgy bánjanak vele, mint egy bűnösrel - a bűnösök. Magára vette a bűnösöknek járó büntetést. Nem védekezett, nem védte magát sem így, sem úgy, nem menekült el előlük, nem használta föl erejét sem védekezésre, se büntetésre, nem tett igazságot. Hagyta: hogy meggyötörjék. megkínózzák, hogy hamis vádakkal vádolják, hogy megöljék.

*„Mint a bárány, melyet leölésre visznek,
és mint a juh, mely nyírói előtt elnémul,
nem nyitotta ki száját.” Iz 53,7*

Magamra venni mások bűnét: hagyni, hogy úgy bánjanak velem, mintha bűnös lennék. Nem méltatlankodni, nem védekezni, nem keresni az igazamat. Hagyni, hogy kifosszanak, hogy gyötörjenek, sőt még azt is, hogy megöljenek. Mindent hagyni.

Vágvölgyi Éva

Kocsis Imre

„Mi a megfeszített Krisztust hirdetjük”

(Az 1 Kor 1,18-25 magyarázata)

Jól ismert tény, hogy Pál apostol teológiájában központi helyen áll a megváltástan, s azon belül a keresztről, illetve a keresztre feszített Krisztusról szóló tanítás.¹ Pál számára a „kereszt” (*sztaurusz*) nem pusztán kivégzőeszköz, amelyen Jézus erőszakos halált szenvedett, s a keresztre feszítés sem csupán tragikus életrajzi adat. A „kereszt” teológiai kulcsfogalom, hiszen ezen a megalázónak számító szegényfán az emberiség Megváltója függött, s így a kereszthez való viszonyulástól függ az üdvösség vagy a kárhozat.

Érdekes, hogy a kereszt témája két levélben áll a figyelem középpontjában, a Galatáknak írt levélben, valamint az első Korintusi levélben. Mindkét irat polémikus: az apostol azokkal szemben emeli fel szavát, akik azáltal, hogy a Jézus Krisztusba vetett hit mellett (vagy helyett) az üdvösséget más feltételekhez is kötik, elhomályosítják Krisztus, és pedig a megfeszített Krisztus egyedüli és kizárólagos közvetítő szerepét. A galaták körében a mózesi törvény propagálói, a korintusi keresztények között pedig a „bölcesség” szószólói keltettek zavart, s Pálnak velük szemben kellett kiállnia annak védelmében, hogy egyedül a keresztben, mármint az értünk kereszthalált szenvedő Krisztusban van az üdvösség. Az apostol szemléletét jól tükrözik az alábbi mondatok: „Mert nem akartam másról tudni köztetek, mint Jézus Krisztusról, a megfeszítettéről” (1Kor 2,2); „Ó, esztelen galaták! Ki babonázott meg titeket, miután a szemetek elé tártuk a megfeszített Krisztust” (Gal 3,1); „Tőlem azonban távol legyen másban dicsekedni, mint a mi Urunk, Jézus Krisztus keresztségében, aki által a világ meg van feszítve számomra, és én a világnak” (Gal 6,14).

¹ A páli megváltástan bővebb, minden fontosabb szempontra (megigazulás, kien-gesztelődés, behelyettesítés stb.) kiterjedő ismertetését nyújtja: KOCSIS I., *Szent Pál tanítása a megváltásról*, Jeromos füzetek 33. szám (1998) 9-16 és 34. szám (1998) 4-16; SZÉKELY J., *Az Újszövetség teológiája*, Budapest 2003, 199-216.

A keresztség teológiai jelentőségével kapcsolatban összefüggőbb érvelést csak egy helyen találunk, nevezetesen az 1Kor 1,18-25-ben. A szakasz voltaképpen témája nem egyszerűen a keresztség, hanem a róla szóló igehirdetés, amelyet a korintusi keresztények egy része fenntartásokkal, sőt kifejezetten elutasító módon fogadott. Ertekezésünkben éppen ezzel a szakasszal kívánunk bővebben foglalkozni, amelyet nemcsak a mély teológiai meglátások, hanem az emelkedett hangnem miatt is a páli irodalom egyik legkiemelkedőbb szövegének tekinthetünk.

Megírásai háttér - szövegkörnyezet

A Korintusiaknak írt 1. levél első négy fejezetében Pál két, egymással összefüggő problémára reflektál: a közösség megosztottságára és a „bölcesség” túlértékelésére. A megosztottság abban állt, hogy egyes igehirdetők (Pál, Apolló, Péter) neve alatt egymással szembenálló és viszálykodó csoportok (pártok) jöttek létre. A „bölcesség”-gel kapcsolatban az okozta a nézetkülönbséget, hogy a korintusi keresztények egy része a „bölcességet” mérceként alkalmazta az igehirdetők megítélésükor. Pál érveléséből úgy tűnik, hogy ezek a korintusiak azt vetették az ő szemére, hogy igehirdetése sem formájában, sem tartalmában nem felel meg a „bölcesség” követelményeinek. Az apostol nem volt kifejezetten ékesszóló – ezt ő maga is elismeri (vö. 2Kor 11,6) –, a megfeszített Krisztusról szóló tanítása pedig túl egyszerűnek látszott.

Mivel a 3-4. fejezetekben Pál többször is Apollóra hivatkozva (3,4-6; 4,6) fejti ki álláspontját, jó okunk van arra következtetni, hogy a megosztottság Apolló működését követően – bár szándéka ellenére – jött létre. Apollóról az Apostolok Cselekedeteiből tudjuk, hogy alexandriai származású zsidókeresztény volt, aki ékesszólásával és az Írásokban való jártasságával tűnt ki (ApCsel 18,24). Kiváló előadómódjával és magas teológiai tudásával minden bizonnyal nagy sikert aratott Korintusban a közösség szellemileg igényesebb rétegében. Ezért joggal gondolhatunk arra, hogy a „bölcesség” keresői elsősorban Apolló iránt elkötelezett személyek, tehát az Apolló-párt tagjai lehettek.

Arra a kérdésre, hogy milyen jellegű volt a korintusi keresztények által hangoztatott „bölcesség”, nehéz egyértelmű választ adni. Az 1,22-ben az apostol a bölcesség keresését a görögök sajátos vonásaként említi. Ez alapján arra lehetne gondolni, hogy a korintusi bölcselekedők a görög filozófia elkötelezettjei voltak. Minthogy Korintus mindössze 70 km távolságra volt Athéntól, ahol különböző filozófiai iskolák működtek, ezt a lehetőséget nem zárhatjuk ki. Mivel azonban a páli érvelés nyelvezete – főleg az 1Kor 2,6-16-ban – mind a hellenista zsidóság bölcességi irodalmával, mind a gnosztikus iratokkal hasonlóságot mutat, a biblikus szakemberek többsége a korintusiak által nagyra becsült „bölcesség”-et nem a görög bölcselet korabeli irányzataival azonosítja (vagy legalábbis nem korlátozza rájuk). Arra hivatkozva, hogy az érvelésben Pál – legalább részben – a vele szembenállók szóhasználatát veszi át, a korintusi bölcességkutatókat vagy a zsidó-hellenista bölcselet hatása alatt állóknak vagy a gnosztikus mozgalom előfutárainak szokták tartani. A magunk részéről a második lehetőséget részesítjük előnyben. Kevésbé valószínű, hogy a többségében pogánykeresztény korintusiak a hellenista zsidóság bölcseleti szemléletét tették volna meg mércének, amely alapján más igazhirdetők (pl. Pál) működését megítélték.

Bár gnoszticizmusról mint rendszerről csak a 2. századtól kezdve beszélhetünk, ám előjelei már az 1. században megjelentek. Valószínűleg a szóban forgó téma, a bölcességre való irányultság is ezek közé tartozik. A „bölcesség” (*sophia*) ennek megfelelően hasonló jellegű és tartalmú, mint a gnosztikusok szakkifejezésének számító „gnóziis”: olyan magasabb rendű, megváltó ismeret, amely a birtoklóját kiemeli a tudatlan köznép köréből, és egy dicsőséges szellemi szférába juttatja.²

A két fő probléma, a pártoskodás és a bölcesség túlértékelése közötti kapcsolat abból is látszik, hogy a szóban forgó szakasz szorosan kapcsolódik az előző szövegegységhez (1Kor 1,10-17), főleg annak

² A korintusi bölcességkeresők kilétével kapcsolatos kérdések bővebb kifejtéséhez a kommentárokon kívül vö. W. SCHMITHALS, *Die Gnosis in Korinth*, Göttingen 1956; U. WILCKENS, *Weisheit und Torheit. Eine exegetisch-religionsgeschichtliche Untersuchung zu 1Kor 1 und 2*, Tübingen 1959; L. DE LORENZI (szerk.), *Paolo a una Chiesa divisa (1 Cor 1-4)*, Roma 1980.

utolsó mondatához. Miután Pál vázolta a korintusi helyzetet (az egyes csoportok viszálykodását), és felhívta a figyelmet arra, hogy nem helyes Krisztus helyett az igehirdetőre helyezni a hangsúlyt, saját küldetésére vonatkozólag ezt a kijelentést teszi: „Mert nem azért küldött engem Krisztus, hogy kereszteljek, hanem hogy az evangéliumot hirdessem, nem a szó bölcsességével, hogy Krisztus keresztje erejét ne veszítse” (1Kor 1,17). Ebben a mondatban jelenik meg először az az ellentét, amely az 1,18-25 szakasz egészét meghatározza. Pál félreérthetetlenül adja tudtunkra, hogy az evangélium hirdetése nem történhet a „bölcsesség” kívánalmi szerint, hiszen azzal az evangélium lényege, azaz a kereszt szorulna háttérbe és üresedne ki. A „szó bölcsessége” (*sophia logu*) kifejezés bizonyára a beszédnek mind a formai, mind a tartalmi kiválóságára vonatkoztatható, vagyis sokrétű ismeret megragadó előadására, illetve olyan magasröptű okfejtésekre, amelyek a hallgatóságot nemcsak elkápráztatják, hanem szellemileg fel is emelik. A korintusi bölcsességkeresők éppen ilyesféle megnyilatkozásokat vártak el az igehirdetőktől, Pál viszont szántszándékkal lemondott mindezekről, mert biztos volt abban, hogy az egyszerűnek látszó evangélium önmagában hordozza a meggyőző erőt (1Kor 2,4).

Szövegmagyarázat

A szakasz első mondatában Pál a 17b versben megkezdett gondolatmenetet vezeti tovább: „Mert a kereszt igéje azoknak, akik elvesznek, oktalanság ugyan, de azoknak, akik üdvözülnek, vagyis nekünk, Isten ereje” (1,18). Az apostoli igehirdetés tartalma a kereszt, amely nem csupán a keresztény tanítás egyik alkotó eleme, hanem az evangélium középpontja, amelyen minden áll vagy bukik. Persze Pál számára a keresztalál a legszorosabb kapcsolatban áll a feltámadással. Ez utóbbira azonban szakaszunkban nem hivatkozik, mivel Krisztus feltámadásának valóságát a korintusi keresztények nem vonták kétségbe. Az apostol és a korintusiak közötti nézeteltérés bizonyára éppen annak megítélésében mutatkozott meg, hogy a feltámadt Úr hogyan van jelen a hívek közösségében: csupán megdicsőült győztesként vagy pedig egyúttal keresztre feszítettként is. Másként megfogalmazva: a kereszt a dicsőség felé vezető úton csak egy átmeneti

stádiumot jelent-e, amelyet immáron figyelmen kívül hagyhatunk, vagy pedig alapvető és maradandó jelentősége van a keresztény hit szempontjából.

A keresztről szóló tanításhoz eltérő módon viszonyulnak az emberek: egyesek „oktalanságnak” tartják, mások ellenben „Isten erejének” megnyilvánulását fedezik fel benne. Érdekes, hogy a jelen esetben az „oktalansággal” nem a „bölcesség”, hanem az „erő” van szembeállítva. Ennek hátterében bizonyára az a meggyőződés áll, hogy az evangélium nem merőben elméleti tanítás, hanem azt Isten hatékony, üdvösséget eredményező ereje hatja át. A Római levél bevezetésében Pál nyíltan kimondja: „Nem szégyellem az evangéliumot, hiszen Isten ereje az minden hívőnek” (Róm 1,16).

A keresztről szóló tanítás eltérő értékelésének a hangsúlyozása után Pál (a 19. versben) szentírási idézettel támasztja alá állítását. Kisebb változtatással az Iz 29,14-et idézi a Szeptuaginta szerint: „Elpusztítom a bölcsek bölcességét, és az okosak okosságát megsemmisítem.” A prófétai szöveg Izrael bölcseinek elítélését tartalmazza, akik Isten helyett saját bölcességükre támaszkodnak. Pál viszont általánosabb érvennyel használja a mondatot. Minden világi bölcsre vonatkoztatja, aki önnön emberi bölcességével Istentől függetlenül kívánja életét elrendezni.

Ezután (a 20. versben) négy ironikus kérdés következik, amelyek azt tudatosítják, hogy Isten immáron meg is valósította, amit az Írásban meghirdetett: „Hol van a bölcs? Hol az írástudó? Hol e világnak vitázója? Nemde oktalansággá tette Isten a világ bölcességét?” A „bölc” általános értelmű szó, az „írástudó” az Újszövetségben többnyire az Írásokban jártas zsidó tanítóra utaló kifejezés, míg a „vitázó” a pogány filozófia mesterét jelentheti. Nem szabad azonban túl nagy hangsúlyt fektetni az említett szavak közötti esetleges különbségre, és az egyes csoportokat élesen elkülöníteni egymástól. A „bölc”, az „írástudó” és a „vitázó” megnevezéseket Pál az utolsó kérdő mondatban a „világ bölcessége” kifejezéssel foglalja össze. A megnevezések ennél fogva mindazokat jelentik, akik – legyenek zsidók vagy pogányok – a „világ bölcességét” képviselik. Ennek lényege a későbbiekben (1,22; 2,13-14) kerül bemutatásra: az ember kizárólag földi, evilági mérce szerint szemléli és értékeli a valóságot, és építi

fel bölcséleti vagy teológiai rendszerét. Ám ami a képzetek szemében – világi értelemben – bölcsességnek számít, azt Isten oktalanságnak nyilvánította, sőt oktalansággá tette.

Az emberi bölcsesség Isten által történt elvetését Pál az alábbi mondattal indokolja meg: „Mivel tehát az Isten bölcsességében a világ nem ismerte meg Istent a bölcsesség által, úgy tetszett Istennek, hogy az ígehirdetés oktalansága által üdvöztse a hívőket” (21. vers). A mondat értelme a Róm 1,18-23 tartalmának figyelembevételével válik világossá. Isten a világ teremtése által felismerhetővé tette önmagát az emberek számára. „Hiszen azt, ami láthatatlan benne: örök erejét, valamint istenségét tapasztalni lehet a világ teremtése óta, mert az értelem a teremtmények révén felismeri” (Róm 1,20). Ám az emberek nem éltek ezzel a lehetőséggel, vagyis nem ismerték el a világ teremtő Urát mint halhatatlan, élő Istent, minthogy emberi okoskodásukat nem követte Isten dicsőítése és hálaival telt magasztalása: „bár megismerték Istent, nem dicsőítették őt mint Istent, és nem adtak hálát neki, hanem üressé váltak gondolataikban, és sötétség borult oktan szívékre... fölcsérélték a halhatatlan Isten dicsőségét halandó embereknek, sőt madaraknak, négylábúaknak, és csúszómászóknak a képmásával” (Róm 1,21-23). Fontos hangsúlyozni, hogy a bibliai szemléletben az istenismeret nem pusztán elméleti tudást jelent, hanem hívő, hódolatban és imádatban kifejeződő elismerést. Pál kijelentéseinek háttérében a zsidó, illetve zsidó-hellenista bölcsességi hagyomány áll, amely szerint Isten bölcsessége aktívan részt vett a világ teremtésében (Péld 8,27-30; Bölcs 7,21; 9,9), sőt „kőd” módjára körülveszi (Sir 24,3) és áthatja (Sir 1,9) a földet.

Az előzőekben elmondottak alapján az 1Kor 1,21-ben említett „Isten bölcsessége” (*sophia tu theu*) nem más, mint a teremtett világ, amely a mindenható Isten bölcsességéről tanúskodik, de amelyet az emberek nem értelmeztek helyesen. Ennek oka nem a megismerési képesség hiánya – hiszen az ember értelemmel ellátott s Isten felismerésére képesített lény (vö. Róm 1,20) –, hanem a Teremtővel való tudatos szembefordulás, azaz lázadás. A bölcsesség így az autonómiára törekvő, Istennel szemben engedetlen emberiség megismerési eszköze lett. Ám Isten ezzel a magatartással szemben nemcsak ítélettel válaszolt – a bűnösöknek viselniük kell eltévelyedésük minden

negatív következményét (Róm 1,24-32) –, hanem az istenismeret és az üdvösség új útjának kijelölésével: az Istennel való boldogító közösséget immáron nem intellektuális belátásokkal, hanem az oktan-ságnak látszó igehirdetés elfogadásával lehet elérni.

Érvelésének következő lépéseként a 22. versben Pál a keresztyény igehirdetéssel szembenálló szemlélet fő megnyilvánulási formáit állítja a figyelem középpontjába. A 21. és a 22. vers párhuzama alapján a zsidók és a görögök az egész világ képviselőiként jelennek meg.

„A zsidók jeleket kívánnak”, vagyis olyan erő-megnyilvánulásokat, amelyek a Messiást mint Isten végső küldöttjét minden kétséget kizáróan hitelesítik. A zsidóságnak erről az igényéről az evangéliumok is tanúskodnak. A farizeusok égi jelet követelnek Jézustól (Mk 8,11 párh), s a templom megtisztítása után szintén öngazoló csodajelet várnak el tőle (Mk 11,28; Jn 2,18). Ám ez a fajta jelkérés valójában szembeszállás az Istennel. Ahelyett, hogy nyitott lenne Isten kezdeményezésére, maga az ember írja elő Istennek, hogyan nyilatkoztassa ki magát.

„A görögök bölcsességet keresnek.” Ezzel a megjegyzéssel Pál arra a jól ismert tényre utal, hogy az ókori görögökre különösen is jellemző volt a bölcselkedés, és Istent is bölcséleti úton közelítették meg. A világ összefüggéseit intellektuálisan átlátva próbálták az istenség lényegét megragadni, s ebből kifolyólag az istenit a beláthatóval és az érhetővel azonosították. Amikor az értelmet az igazság végső ismérvévé tették, ők is emberi feltételeket állítottak fel Istennel szemben.

Ennek a kizárólag emberi mércével ítélő felfogásnak nyilvánvalóan nem felel meg Pál és a többi keresztyény igehirdető tanítása. A keresztre feszített Krisztus „a zsidóknak botrány”. Bár a végidőbeli üdvösségközvetítőre vonatkozó várakozás nem volt teljesen egységes, egy szenvedő és pályafutását erőszakos halállal bevezető Messiás gondolata ismeretlen volt a zsidóság számára. Sokkal inkább a dicsőséges, hatalmi jelekkel fellépő, és az ellenségek felett diadalmaskodó uralkodó eszméje volt a meghatározó. Ráadásul a keresztre feszítéssel kivégzett személyt a MTörv 21,23 értelmében Isten átka alatt állónak tekintették. Maga Szent Pál is utal erre a felfogásra a Galatáknak írt levélben: „Átkozott mindaz, aki a fán függ” (Gal

3,13).³ Emberi szemszögből nézve egyértelmű provokáció ilyen valakiről azt állítani, hogy ő a Krisztus, az Isten Fia.

A megfeszített Krisztusról szóló igehirdetést a görögök „oktalan-ságnak” tartják, hiszen az emberileg bölcselkedők és valamiféle magas spekulációt keresők számára teljesen nevetséges és abszurd állítás az, hogy üdvösséget egy bitófán kivégzettől kell várni. A keresztre feszítés az ókorban az egyik legmegalázóbb és legkegyetlenebb kivégzési mód volt, amelyet lázadó rabszolgák, hazaárulók és súlyos bűnözők ellen alkalmaztak. Ciceró szerint a római polgárok számára a „kereszt” szó már önmagában is sértésnek számított.⁴ Ennek ismeretében nem csodálkozhatunk azon, hogy a pogány írók és bölcselők a keresztről szóló keresztény tanítást mindig értetlenül szemlélték és a gúny tárgyává tették.⁵ Jó példa erre Szamoszatai Lukianosz ironikus megjegyzése, miszerint a keresztények egy „keresztre feszített szofistát” imádnak.⁶ Ugyancsak említésre méltó az a Kr. u. 2. századból származó karcolat, amelyet Rómában a Palatinuson találtak. Ez egy szamarfejű keresztre feszítettet jelenít meg, aki előtt egy kitárt kezű férfi áll. Az ábra alatt az alábbi felirat olvasható: „Alexamenosz imádja az istenét.” Ez a karcolat találóan fejezi ki az értelmes görögök maró gúnnyal teli ítéletét: zsidó származású, halálra ítélt és keresztre feszített Isten fiáról beszélni ellentmond a józan észnek, és csakis az ostobák képesek ilyesmit elfogadni.

A kereszttel kapcsolatos elutasító magatartás nyomatékosítása után Pál szilárd meggyőződéssel hirdeti: „maguknak a meghívottaknak azonban, zsidóknak és görögöknek egyaránt, Krisztus Isten ereje és Isten bölcsessége.” Az isteni meghívást hittel elfogadók – akik közé mind zsidók, mind görögök tartoznak – éppen azt fedezik fel a megfeszített Krisztusban, amit „a világ bölcsessége” szerint gondolkodók hiányolnak: erőt és bölcsességet.

³ A mondat, illetve a vele kapcsolatos páli szemlélet értelmezéséhez vö. KOCSIS I., *Szent Pál tanítása* (2. cikk), 10.

⁴ Pro Rabirio 5,16.

⁵ Ennek bővebb ismertetéséhez vö. M. HENGEL, *Crocifissione ed espiazione*, Brescia 1988; 33-54; SÁRY P., *Keresztre feszítés az ókorban*, Budapest 2004, 95-98.

⁶ De Peregrini Morte 13.

A kereszti Isten erejének a megnyilvánulása, hiszen Isten a megalázó halált elszenvedő Jézust feltámasztotta és az örök élet forrásává tette: „Mert bár erőtlenségből megfeszítették, Isten erejéből él” (2Kor 13,4). A feltámadás fényében a gyengeségnek látszó kereszti is a hatalom jele. Amikor Jézus lemondott a földi értelemben vett hatalomról, Isten mindenhatóságának engedett szabad teret.⁷ Pál egyébként saját személyére és apostoli szolgálatára vonatkozólag is vallja: „az erő a gyöngeségben lesz teljessé” (2Kor 12,9); „mert amikor gyöngye vagyok, akkor vagyok erős” (2Kor 12,10).

A keresztre feszített Krisztus egyben „Isten bölcsessége” is. Pál érvelésében előzőleg a bölcsesség szó negatív tartalmú volt, s a világ bölcsességére vonatkozott. Most viszont pozitív értelemben szerepel: a megfeszített Krisztusban tárul fel és valósul meg Isten üdvözítő terve, amely a bűntől és a haláltól való szabadulást, valamint az Istennel való üdvözítő közösséget jelentő örök boldogságot foglalja magába (vö. 1Kor 2,6-16).

Előző állítását Pál egyetlen mondatral támasztja alá: „mert Isten oktalansága bölcsőbb az embereknél, és Isten gyöngesége erősebb az embereknél”. Az apostol annak a meggyőződésének ad itt hangot, hogy mindaz, ami Istentől jön – legyen az emberileg nézve gyengeség vagy oktalanság – fölötte áll mindannak, amire az emberek valaha képesek voltak vagy lesznek.

Záró megfontolások

A vizsgált szakaszban Pál elsősorban a kereszti és a bölcsesség kapcsolatát vizsgálja meg. Érvelésében érdekes kettősség figyelhető meg. Egyfelől a kereszti, illetve a keresztről szóló igehirdetés radikálisan szemben áll a világ bölcsességével, másfelől éppen Krisztus keresztiében nyilvánul meg Isten minden emberi okoskodást felülmúló bölcsessége.

Az a gondolat, hogy a bölcsesség forrása Isten, s ezért az ember csakis Isten félelme által, vagyis az ő akaratának hódolattal teli elfo-

⁷ Ezzel kapcsolatban érdemes utalni Jézusnak a János-evangéliumban megőrzött egyik monására: „Hatalmam van odaadni (az életemet), és hatalmam van visszavenni” (Jn 10,18).

adásával és teljesítésével válhat bölccsé, az Ószövetségben is megjelenik (vö. Jób 28,20-28; Bölcs 7,7; 9,17; Sir 1,1). Pál újdonsága abban áll, hogy a bölcsességet Krisztus keresztségéhez köti, amelyben Isten üdvözítő szándéka tárul fel azoknak, akik nem előzetes feltételekkel, nem szigorúan behatárolt és az emberi várakozásoknak mindenben megfelelő mércével, hanem új kezdeményezésekre nyitottan közelednek hozzá. Az apostol érvelése nyilvánvalóvá teszi, hogy az igazi bölcsesség nem merülhet ki észérvek felsorakoztatásában, pontosan felépített gondolatmenetekben, s nem vezethet oda, hogy csak azt fogadjuk el igaznak, amit értelemmel megragadunk, vagy amit érzékszervekkel megtapasztalunk. Az igazi bölcsesség nemcsak a világ belső összefüggéseit tárja fel, hanem a legalapvetőbb egzisztenciális kérdésekre is választ ad, vagyis életünk értelmére és céljára is rávilágít. Az igazi bölcsesség ennél fogva nem más, mint betekintés az Isten tervébe. Krisztus keresztségében éppen ez valósul meg, hiszen a kereszttel válik nyilvánvalóvá Istennek emberek iránti elkötelezettsége és minden elképzelést felülmúló szeretete. Erről Pál más helyen igen magasztos szavakkal ír: „Mit mondjunk tehát mindezek után? Ha Isten velünk, ki ellenünk? Ő, aki tulajdon Fiát sem kímélte, hanem odaadta értünk, mindnyájunkért, ne ajándékozná vele együtt mindent nekünk?... Abban ugyanis biztos vagyok, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem jelenvalók, sem jövődők, sem erők, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket Isten szeretetétől, amely Krisztus Jézusban, a mi Urunkban van” (Róm 8,31-39). Bár az élet apróbb eseményeit illetően a hívők számára is sok nyitott kérdés marad még, de éppen Krisztus megváltó kereszthalála révén Isten szeretetének és az üdvösségnek biztos tudatában élhetnek.

Azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy Isten bölcsességéről Pál az 1Kor 1-4 egy másik híres szakaszában is ír, éspedig a 2,6-16-ban.⁸ A kiindulópont a már ismert ellentét: a világ bölcsessége szerint gondolkodók és ítélok nem ismerték fel Isten bölcsességét, amely Isten üdvözítő tervének megfelelően Krisztus keresztségében mutatkozott

⁸ A szakasz részletesebb magyarázatához a kommentárokon kívül vö. KOCSIS I., „Isten elküldte Fiának Lelkét”. *A Szentlélek Pál apostol tanításában*, Budapest 2004, 82-94.

meg. A hívők azonban nemcsak felismerték ezt a bölcsességet, hanem életük alapjává, eligazodási pontjává tették, azaz mindent ennek fényében szemlélnék. Ám ez a felismerés nem kizárólag a természetes, teremtés által elnyert képességekkel történt, hanem Isten Lelke által. Hiszen egyedül a Szentlélek tud minket az időleges dolgokra való bűnös irányultságtól megszabadítani, hogy a keresztre feszített Krisztusban felismerjük üdvösségünk szerzőjét, és önmagunk hívő odaadásával részesedjünk is az üdvösség javaiban. Egyedül a Lélek által tudjuk Isten üdvözítő cselekvését és annak minden következményét úgy elfogadni, hogy arra egész életünket ráépíthessük. Egyedül a Lélek által válik egzisztenciális valósággá: „Amit szem nem látott, fül nem hallott, ami az ember szívébe föl nem hatolt, azt készítette Isten azoknak, akik szeretik őt” (1Kor 2,9).

Ez persze nem zárja ki az emberi kezdeményezést és erőfeszítést, vagyis az értelem használatát, az érvelést és az egyéni szempontok ütköztetését. A páli levelek egyértelműen igazolják, hogy maga az apostol is igyekezett logikusan érvelni. Ez a törekvése még a vizsgált szakaszban, illetve szövegkörnyezetében is megfigyelhető: értelmileg is igyekszik meggyőzni olvasóit, sőt attól sem riad vissza, hogy a retorika eszközével éljen. Pál tehát nem valamiféle irracionalizmust képvisel, hanem a „világ bölcsessége” ellen szól, amely a dolgokat pusztán a „földi ember” szintjén szemléli és értékeli.

Figyelmeztetésének korunkban is nagy jelentősége van, hiszen az az állítása, hogy a keresztre feszített Krisztusról szóló tanítás sokak számára „botrány” és „oktalanság”, semmit sem veszített érvényéből. A „világ bölcsességének” modern ítéletét talán a túlhaladott vallástörténeti jelenség kifejezéssel lehetne összegezni. Hiszen racionalista körökben, állítólagos vallástörténeti párhuzamok alapján, nagyon divatos a megváltó kereszthalál tanát (és más keresztény hitigazságokat) a mítosz kategóriájába sorolni, vagy mélylélektani alapon illúzióknak tekinteni. Bár a teológiának komolyan kell vennie az újabb kihívásokat, sőt az egyéb tudományokkal való párbeszédetől sem zárkozhat el, ám sosem szabad elfelejteni, hogy a keresztény értelemben vett bölcsesség alapja mindig a húsvéti misztérium, és hogy az „Isten mélységeibe” (1Kor 2,10), kifürkészhetetlen titkaiba (Róm 11,33) csakis a Szentlélek által lehet behatolni.

Dr. Egri László

A Biblia a szenvedés misztériumáról

Jeromos-est keretében elhangzott előadás (2004.okt.13.)

1. Bevezetés

Fontos, hogy rögtön gondolatmentünk elején lássuk; a szenvedés a végtelen jó és végtelen hatalmas Isten mellett mindig titok, misztérium marad. Teremtényi értelmünk előtt meg-megcsillanhat az Alkotó egy-egy gondolata, szándéka, de teljes egészében sose leszünk képesek átlátni terveit. Mindig szem előtt kell tartanunk a prófétai üzenetet: „Igen, amennyivel magasabb az ég a földnél, annyival magasabbak az én útjaim a ti útjaitoknál, az én gondolataim - a ti gondolataitoknál.”¹ Ezzel az alázattal kell a szenvedés kérdése felé fordulnunk, hiszen ahogy II. János Pál pápa fogalmaz: „Az ember valójában nem a világnak szezezi kérdését - noha a szenvedés sokszor a világból érkezik -, hanem Istennek, mint a világ Teremtőjének és Urának.”² Csak levetett saruval lehet a szenvedésről gondolkodni – ahogy csak levetett saruval lehet a szenvedő ember mellett megállni.

A köznyelv elsősorban a hosszú, tartós, kínzó fájdalmat nevezi szenvedésnek. Ha azonban a két szó (fájdalom és szenvedés) etimológiáját nézzük, úgy tűnhet, a jelentésbeli különbség mélyebb. A fájdalom (latin: *dolor*, görög: *algosz*) magára a testi-lelki érzetre vonatkozik. A szenvedés (latin: *passio*, görög: *pathosz*) a fájdalmakat kísérő érzelmekre utal. A szenvedés tehát a fájdalom érzelmi megélése, azoknak a megzavart emócióknak összessége, melyek a fájdalom megélésekor támadnak. Ebben az értelemben a fájdalom az élővilágban általános jelenség, ugyanakkor a szenvedés különlegesen emberi képesség. Egyedül az ember képes megélni, átélni azt, hogy *ÉN* érzek fájdalmat, egyedül az ember képes feltenni olyan kínzó kérdéseket, hogy „miért van fájdalom?”, „miért engem ért ez a fájdalom?” Egye-

¹ Iz 55,9.

² Salvifici doloris 9. p.

dül az ember képes lázadni a fájdalom ellen, vagy éppen megbékélni azzal.

Érdeemes megjegyezni, hogy a héber *ra`* szógyök összetett módon utal a gonoszra, mintegy a jó (tób) ellentétére anélkül, hogy különbséget tenne fizikai, pszichikai vagy erkölcsi tartalom között. A szógyök megtalálható alanyi formában a *ra`*, *ra`a`* szavakban, és jelölheti a gonoszt önmagát, a gonosz cselekedetet vagy a személyt, aki a gonoszságot elköveti. Igei formában az egyszerű alak (*qal*) általában azt jelenti, „gonosznak lenni”, a visszaható passzív forma (*niphal*) azt jelenti, „elviselni a gonoszságot”, a cselekvő, kauzatív forma (*hiphil*) úgy fordítható, mint „gonoszat cselekedni” valakivel szemben. Mivel a héberben hiányzik a görög *πάθω* – szenvedek – ige, ez a szó ritkán fordul elő a Septuaginta fordításban.

Szent Pál írja a kolosszeieknek írt levelében: „Örömmel szenvedek értetek, és testemben kiegészítem azt, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik testének, az egyháznak javára.”³ Figyelemre méltó a mondat első szakasza: „örömmel szenvedek...” Különös, hogy lehetséges örömmel szenvedni –, hogy lehet értéket, értelmet találni a szenvedésben. Az Ószövetség embere a „MIÉRT?”-re kereste a választ, honnan a rossz, honnan a szenvedés, a bűn. E hosszú út, hosszas eszmélődés, keresés után végül Krisztusban kaptuk meg a választ a „HOGYAN”-ra, miként válhat értékke, Isten teremtő és újjáteremtő munkájának eszközévé a szenvedés. Ezt az utat szeretnénk Bibliával a kezünkben végig járni ebben az írásban.

2. MIÉRT? – az Ószövetség tanítása

Mielőtt az Ószövetség szövegeit kezünkbe vennénk, érdemes szemügyre vennünk az emberiség ősi tapogatózásait, próbálkozásait a szenvedés megmagyarázására. Hiszen minden kor minden embere találkozott ezzel a kérdéssel, és próbált megfelelni rá. Nagyvonalakban 2 fő vonulatot találunk a kinyilatkoztatáson kívüli magyarázatok körében.

Az egyik vonulat alapfeltevése, hogy két eredendő principium vezérli a világot: egy Jó és egy Gonosz. E kettő állandó harca, szemé-

³ Kol 1,24

lyem feletti hatalmának alakulása vezérli egyéni sorsomat épp úgy, mint népem sorsát egy csata kimenetele, a termés bősége, a természeti katasztrófák bekövetkezése vagy elmaradása által. Ez volt jellemző a ószövetségi zsidóság körüli népek világtképére, ahol istenek harcolnak egymással, ember módra féltékenykednek, zsarnokoskodnak, házasodnak és összevesznek.

A másik vonulat alapfeltevése, hogy a világ eredendően rossz. A szenvedés természetes velejárója a világnak, és megszabadulni tőle csak úgy lehet, ha fokozatosan elszakadunk a világtól. Sok gyakorlás, meditáció útján el lehet jutni arra a fokra, hogy már nincs is számomra szenvedés, már nem is létezik a számomra a világ. Ez a nirvána, a távol-keleti vallások ígérete.

Nyilván mindkét irányzat kifejtése ebben a formában meglehetősen elnagyolt, itt csak azért villantottuk fel, mert a kinyilatkoztatáson alapuló zsidó-keresztény hagyomány egy egészen más, harmadik utat kínál. És ezzel el is érkeztünk az Ószövetség tanításához.

A Biblia első fejezetében azt találjuk, hogy a világ jó. Isten újra meg újra azt mondja alkotásai felett, hogy azok jók. Sőt, amikor az embert megteremti, azt mondja: „Látta Isten, hogy mindaz, amit megalkotott, nagyon jó volt.”⁴ A világban tapasztalható rossz magyarázatát a Genézis harmadik fejezetében olvashatjuk: a rossz a bűn következménye, mely az ember engedetlensége által jött a világba. Az első ember bűnének következményeként a rossz mindent elborító áradatként hatalmasodik el a földön. Isten irgalma azonban mindig jelen van a rossz ellenére is – a bűnbeesés után azonnal elhangzik a proto-evangélium –, Isten nem engedi, hogy Káint megölje bárki, szövetséget köt Noéval, Ábrahámmal, Izsákkal és Jákobbal, majd Izrael népével.

A szövetségek sora vezette el a zsidóságot arra a szemléletre, mely Isten és ember kapcsolatát mintegy szerződésnek tekintette. Ennek alap gondolata így foglalható össze; ha megtartom a parancsokat, melyeket Jahve adott, akkor jól megy a sorom, ha bünt követek el, Isten a rejtekben is lát, és megbüntet. Mózes így beszél a néphez; „Ismerd el tehát ma, hogy az Úr az Isten fön az égben és lenn a föl-

⁴ Ter 1,31

dön, és senki más! Tartsd meg parancsait és rendeleteit, amelyeket parancsolok neked, hogy jó dolgod legyen neked, s utánad fiaidnak és hosszú ideig maradhass azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad majd neked!”⁵

Jól ismert a Bírak könyvének visszatérő ritmusa is: „ekkor Izrael fiai azt tették, ami gonosz az Úr színe előtt; szolgáltak ugyanis a Baáloknak, és elhagyták az Urat, atyáik Istenét. Meg is haragudott az Úr Izraelre, és fosztogatók kezébe adta őket.”⁶ Ugyanez a gondolat köszön vissza Jób barátainak szavaiból is, akik mindenképpen azt akarják bizonyítani Jób előtt, hogy csakis valami rejtett gonoszság lehet szenvedései hátterében, és hogy az egyetlen út a gyógyulás felé a bűnbánat, a gonoszság belátása lenne.

Azt mondhatjuk, hogy az ószövetségi zsidó ember gondolkodásában az üdvösség alapvetően a földi jólétben testesült meg; az igaz embernek jól megy sora, sikeresek vállalkozásai, egészségnek, sok utódnak örvend, és végül hosszú élete után az évekkel betelten tér meg atyáihoz. Érdemes felfigyelnünk arra, hogy ha nem is ilyen kifejezett módon, de ez a szemlélet a mai napig nagyon erősen hat a keresztények körében is. Amikor valaki betegségében, szenvedésében így panaszkodik: „Miért büntet engem az Isten, hiszen semmi rosszat nem tettem...”, voltaképpen erről a gondolkodásmódról tesz tanúságot.

A próféták sorsa is azt mutatja, hogy Isten barátjának, kiválasztottjának lenni nem könnyű sors, nem valamiféle bróker- vagy menedzserkarrier. Épp ellenkezőleg, mintha Isten bizalmas embereinek, szolgálóinak sokkal több jutna a szenvedésből, mint kortársaiknak. Judit könyve így fogalmazza meg ezt: „jusson eszetekbe, kísértést szenvedtek atyáink is, hogy bebizonyíthassák, vajon igazán tisztelik-e Istenünket. Emlékezzetek rá, hogyan ment át a próbatételen atyánk, Ábrahám, és sok nyomorúság elszenvedése árán lett Isten barátja. Hasonlóképpen Izsák, Jákob, Mózes, meg mindnyájan, akik kedvesek voltak Isten előtt, sok sanyargatás által bizonyultak hűségeseknek.”⁷

⁵ MTörv 4,39

⁶ Bír 2,11

⁷ Jud 8, 21b-23

Újszerű látásmódot hoz Jób könyve. Itt látjuk, hogy bizonyosan nem büntetés a tragédia, mely Jóbot éri, hiszen Isten maga dicsekszik Jób feddhetetlenségével. Jób példája során alakult ki az a látásmód, hogy a szenvedés próbatétel. Sok keresztény számára vigasztaló azt elgondolni, hogy a betegséget, szenvedést azért adja Isten, hogy próbára tegye hitét, hűségét. Ha Jób könyvét figyelmesen végigolvassuk, megérthetjük, hogy Isten sokkal messzebbre vezet minket. A kulcsot Jób utolsó szavai adják a kezünkbe: „Eddig csak szóbeszéből hallottam felőled, most pedig saját szememmel látlak!”⁸ Vagyis a könyv tanításának legfontosabb eleme talán nem is az, hogy a szenvedés próbatétel, hanem hogy titokzatos módon közel vihet Istenhez, egy új, élőbb Istenképet, Isten-kapcsolatot rajzolhat meg. Ez már közelebb van ahhoz a szemlélethez, hogy Isten nem akarja a teremtmények szenvedését, de lehetőséget teremt arra, hogy abból érték fakadjon, hogy a teremtmény ezáltal közelebb jusson Istenéhez.

Nem jut megoldásra a Prédikátor könyve, illetve a bölcsességi irodalom sem. A Prédikátor azt tudja tanácsolni, örvendjünk minden napnak, mely jó egészségben ér minket, élvezzük ki a jó perceket, legyünk hálásak életünk jó napjaiért. „Akárhány évet is él meg az ember, lelje örömét mindegyikben, de emlékezzék meg a sötét időről, és arról a sok napról, amelyek, amikor eljönnek, hiúságnak mutatják az elmúltakat.”⁹

Végül a Makkabeusok második könyve hoz még egy új gondolatot a szenvedés témájához: a szenvedés jutalma a halál után is lehetséges, az örök életben. Ez az ószövetségi ember válasza arra a tapasztalatra, hogy nem mindig látjuk itt a földön az igazságosság győzelmét, nem látjuk, hogy a gonoszok még itt a földön elnyernék méltó büntetésüket; és a jók mindannyian békességre jutnak. Gondoljunk a vértanú 7 testvér és anyjuk történetére, akik csak a halál utáni élettől várhattak elégtételt szenvedéseikre.

Eddig jut el az ószövetségi ember, az ószövetségi tanítás. Arra tanít, hogy a rossz nem Istentől van, hanem az ember bűnének következménye; leginkább Isten jogos haragjának tekinti a szenvedést.

⁸ Jób 42,5

⁹ Préd 11,8

Arra biztat, hogy hálásan örüljünk minden jónak, viseljük el türelemmel a nehéz napokat, engeszteljünk, tartsunk bünbánatot, és térjünk meg, hogy jó sorunk legyen a földön. Hogy mennyire élt ez a gondolat a Jézus-korabeli zsidóság körében is, azt jól mutatja a vakon született mellett folytatott párbeszéd: „Ki vétkezett, ő maga vagy a szülei?...”¹⁰ Jézus válasza a szenvedés értelmezésének egy új dimenziójába vezet el bennünket.

3. HOGYAN? – az Újszövetség válasza

Krisztus küldetése, az Isten országának meghirdetése a korabeli zsidó világkép és vallásgyakorlat gyökeres (radikális) megújítása volt. Visszamenni azokhoz a gyökerekhez, amikor még Isten azt mondhatta, „és látta Isten, hogy jó...” Visszamenni ahhoz a kezdethez, amikor még Isten együtt sétált az emberrel a paradicsomban „az alkony hűvösén.”¹¹ Ennek megfelelően Jézus gondolkodásában az üdvösség nem a földi jólét, hanem a büntől mentes élet, az Atya szeretetében való részesedés. Az üdvösség ellentéte tehát nem a szenvedés, hanem az örök élet elvesztése. Az ember akkor hal meg, ha az örökéletet elveszti. A bűn legyőzése a halálig tartó engedelmességgel lehetséges; a halál legyőzése Isten válasza erre az engedelmességre a feltámadásban. Így lesz érthető Krisztus válasza a vakon született mellett: „Sem ez, sem a szülei nem vétkeztek, hanem Isten tetteinek kell megnyilvánulniuk benne.”¹² A szenvedés tehát nem büntetés, nem is pusztán próba, hanem lehetőség, hogy Isten dicsősége megnyilvánuljon.

Jézus ezt élte elénk. Ő maga sem magyarázta el, miért kell, hogy legyen a világban szenvedés, hogy miért jó a szenvedés. Nem kapunk sem kimerítő filozófiai magyarázatot a szenvedés értelméről, sem olcsó vigaszt, hogy majd egyszer jobb lesz. Mégis, egész életét a szenvedés világa veszi körül. „Körül járt és jót tett...” Alapvetően egész életével a szenvedők, a betegek, a szegények világa felé fordul. Nem a hatalmasok, a gazdagok, a tanultak és bölcsek társaságát kere-

¹⁰ Jn 9,2

¹¹ Ter 3,8

¹² Jn 9,3

si. Egyszerű halászbereket vesz maga mellé tanítványként, együtt lakomázik a bűnösökkel, nem menekül el a leprások elől. Ez a szenvedés világára feltett kérdésre adott válaszának első fele; ne azt kérdezd, miért – ahol tudsz, tégy jót.

A válasz második fele pedig saját szenvedése, a Jahve szenvedő szolgálja dalok beteljesítése. Önként és ártatlanul szenved, ezt még a pogány százados is elismeri keresztje alatt. A bűn egészét hordja a vállán. Hogy milyen teher lehet ez, azt jól példázza annak a kispapnak a története, aki egyszer kórházi gyakorlaton volt intézetünkben. Miután végighallgatta egy idős asszony egész életútját, emberileg szinte kilátástalan, kiszolgáltatott jelen helyzetét, megérezte valamit ennek terhéből. Az asszony úgy kapaszkodott bele, mint a fuldokló a szalmaszálba, telefont, elérhetőséget kért volna, kérlelte, hogy a lakásán is látogassa majd meg őt az, aki alig egy órára betegágyához telepedett. A történetet így folytatta a kispap: „Kijöttem, és valami elmondhatatlan fáradtságot éreztem. Leültem kicsit a nővérdolgozóban, és hirtelen az a rész jutott eszembe az evangéliumból, amikor Jézus azt érzi, 'erő ment ki belőlem'. Megértettem egy kicsit, mit hordozott Ő, amikor teljes odaadással, szeretettel és együttérzéssel tudott az emberek felé fordulni.” Igen, Jézus a bűn egészét hordja a vállán –, a teológusok szerint a legnagyobb szenvedése nem is nagypéntek napjának borzalma volt, hanem előtte éjszaka a Getszemáni kertben való virrasztása. Nem véletlen, hogy itt hangzik el az az ima, amely talán minden szenvedő ember legmélyebb imája lehet; „Atyám, ha lehetséges, múljék el ez a pohár... de ne az én akaratom legyen, hanem a Tied!”¹³ Jézus is átéli, amit oly sok mélyen szenvedő ember megfogalmaz: hogy nem látja az Istent, hogy úgy érzi, elhagyta őt, elfelejtette őt. A kereszten így imádkozik, „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem...”¹⁴ Így zárul be a kör, a legnagyobb szenvedésből származik a legnagyobb jó, a legnagyobb kudarcnak tűnő pillanatból a legnagyobb győzelem. A látszólagos erőtlenség így válik az erő forrásává.

¹³ Lk 22,42

¹⁴ Mk 15, 34

Ez Jézus válaszának második fele, ahogy II. János Pál pápa fogalmaz: „belevetette magát a szenvedés világába”. Mégis, Isten titokzatos terve azt volt, hogy ez által győzzön a világ felett. És Krisztus óta minden szenvedő, beteg ember lehetőséget kap arra, hogy ezt a zászlót vigye tovább.

Eszembe jut, hogy egy alkalommal Lourdes-ba kísértünk fiatalokat egy zarándoklat keretében. A kegytemplom előtti hatalmas, patkó alakú téren éppen elindult a betegek körmenete, amikor kicsit magasabbról, a domboldalból lepillantottunk. Öreg, rozzant, mankóval, tolokocsival közlekedő emberek hosszú, tömött sorban járták a körmenetet, és énekelték: *Christus vincit, Christus regnat... Krisztus győz, Krisztus uralkodik...* Az jutott eszembe, hogy íme, ez a Krisztus hadserege. Ez a hadsereg viszi győzelemre az Egyház minden küzdelmét évszázadokon keresztül. Ez a kép magában hordozza számomra Krisztus választ a szenvedés kérdésre: „Bízzatok bennem, mert én legyőztem a világot...”¹⁵

„Áraszd, Urunk fényességedet
A bűn éjszakájába.
Te, aki láthatatlanul megújítod a világot,
Add, hogy világosságod
Titokzatos fénye
Ne csak a gonoszlelkeket
Űzze el, hanem
Őrizze meg bennünk
Megváltásod szent titkát.”

(ismeretlen szerző)

¹⁵ Jn 16,33

Balás Béla

Taxival Mózes nyomában

Éles fények a fáradt éjszakában, bágyadt meleg, a tágas parkolóban unatkozó csendőrök és néhány gyanús alak... Éjjel kettő, megérkezünk Kairóba. Hirtelen a homályból elénk lép egy sötét árny. Széles mosollyal integet, bemutatkozik, így már tudom, ő Ráfát, útítársaim régi ismerőse, a taxis. Ránk várt, hiszen Budapestről „odaszólt” a Biblia professzora. Három napig ő lesz a házigazdánk, meg az idegenvezetőnk. Nyelvi problémánk nincs, hiszen velünk jött tudós barátunk is, aki az angolon kívül az arabot is tökéletesen beszéli. A hazai elemőzsiával és a nélkülözhetetlen vizes palackokkal betelepedtünk a roskatag telepjáróba és fél óra alatt, túl a hidakon és a most még néptelen autópályák szövevényén, magunk mögött hagytuk a majd 20 milliós világvárost. Keleti irányban tartottunk Szuezt felé, majd a Sínai-félszigetre.

Hamar túljutottunk az ellenőrző pontokon, elkerültük az útszélén felejtett homokkotrót és máris virradt. Csak most vettük észre, már a sivatagban járunk. Jobbról-balról, ameddig elláttunk, csak homok, homok. Régen itt élet lehetett, hiszen ez a vidék még a Nílus deltája. Valamikor, ezredekkal ezelőtt erre hurcolták fogságba az egyiptomi Józsefet, s alighanem valahonnan innen figyelte Szent József a jeruzsálemi híreket. Mintegy 130 kilométernyi kocsikázás után „száraz lábbal” átkeltünk a Vörös-tengeren, mármint a szuezi csatorna alatti autóúton. Ettől kezdve délkeleti irányban haladtuk, immár szikrázó napsütésben. Október végi hétköznap lévén, az üdülők, a nyaralók már elhagyatottak voltak. Kiértünk a tengerpartra, amely most sehogyan se vöröslött, inkább azúrkéken hívogatott. Az út menti pihenőt nehezen ismertem fel. Arab betűs feliratán nem igazodtam el, belül nem hasonlított se csárdára, se presszóra. Tea, meg pipa volt az egyetlen választék, s mivel itt már az iszlám törvények tartották a rendet, természetesen az alkohol a külföldiek számára is ismeretlen.

Múltak az órák, kicsinyke karavánunk a bibliai kivonulás rekonstruált útvonalán haladt. Annak idején erre menekültek a világ első

monoteistái egy jobb haza reményében (vö. Zsid 11,14). Itt zajlott a történelem első húsvéti körmenete, ami persze hittanilag még csak „mozgáspróbája” volt a mainak, nem beszélve arról, hogy az általunk szokott 40 perc helyett számukra legalább 40 év volt a menetidő, mégpedig sonkaszag és tömjénfüst nélkül.

Térképeim szerint még vagy ötórányi út állt előttünk, a hőség pedig egyre elviselhetetlenebbé vált. Eltűntek a csábos mulatók, az elegáns szállodák, maradtak viszont a katonai őrbódék és a váratlan igazoltatások. Csak találgattuk, hogy ránk vigyáznak, vagy tőlünk félnek. A Sínai-félsziget máig hordja a számtalan harc emlékét. Beszélnek itt palesztin alagutakról, titkos fegyvercsempészetéről, elrejtett izraeli atomkutatóról, az egyiptomi államelnök villájáról, közelünkben húzódik a stratégiai fontosságú olajszállítások utánpótlási vonala is...

Tulajdonképpen ez az egész nem nagyon érdekelt, mi másért jöttünk.

A primitív országút egyszer csak kettévált. Hátunk mögött hagyva egy pompás települést, ami talán a Bibliában emlegetett 12 forrású, 70 pálmafás Elim lehetett (vö. Kiv 15,27), balra kanyarodtunk, a hegyek felé. Holdbéli táj fogadott, az utolsó kecskék is eltűntek, ismét csak az Írás jutott eszembe: *„Eljutott Izrael fiainak sokasága Szín-pusztába... Zúgolódott ekkor Izrael fiainak egész közössége...”* (Kiv 16,1-2). Utólag – miközben az én gyomrom is megkordult – nagyon megértettem az egykoriakat, és gondolom, a Mennyei Atya is sajnálhatta lázadó népét, akik az egyiptomi munkatáborok „üzemi konyháján” megrekedtek a szolgalelkűségben, s aztán nevetlen gyerekként nyafogtak. Most kezdődött az az isteni pedagógia, ami újra nevelte az új nemzedékeket, távoli előkészítéseként a jövődő Messiás ép természetének. Olyan volt ez, mintha a pátriárkák „elemijét” kijárva, a nép „felsőbb osztályba” lépett volna. Isten kezdte elbontani az őt eddig takaró „lepleket” (vö. 2 Kor 3,15). Itt, ezen az elátkozott tájon, minden evílági reményt veszelve, bekövetkezett az „égből szállott kenyér” csodája, az első mannahullás ... Ma úgy mondjuk okos szóval, hogy a választott nép az „előjelek” sokaságát kapta, hogy később azt megértse és helyesen döntsön.

Úgy gondoltam, körülöttem a sivárság már nem fokozódhat, a táj már nem lehet zordabb, de szegényesnek bizonyult a fantáziám, tévedtem. Elsárgult az utolsó fűszál, eltűnt az élet nyoma is, a sziklák mintha egy eszelős díszlettervező perverz alkotásai lennének, egyre fenyegetőbbek vettek körül, elértük a régi Rafidimet, ahol meg víz nem volt. Miközben Wass Albert sorai kísértettek: *"Elfut a víz, csak a kő marad..."*, eszembe jutott a naponta imádkozott zsoltár figyelmeztetése:

*"Bárcsak hallgatnátok ma az ő szavára:
Ne legyetek kemény szívűek,
mint Meribánál, Massza napján a pusztában,
ahol atyáitok megkísértettek engem,
és próbára tettek, bár látták számos csodámat..."* (Zsolt 95,8-9)

Utunk csak porzott és tovább emelkedett. Az időnk veszedelmesen fogyott, déltájban jártunk. Ekkor az utolsó völgy váratlanul kitárult, szemlátomást megérkeztünk. Körbenézve elálmélkodtam. Nincs a világon az a templomépitész, ceremóniamester vagy látványtervező, aki Isten és Ember számára ennél külön találkahelyet megálmodhatott volna. Középen katlanszerű térség, körben sziklapáholyok, mögöttük, mint égig érő gyertyatartók a fellegekbe nyúló csúcsok, feleltünk, Keresztes Szent János misztikáját idézve: *"örök béke, isteni csend"*. Az egészből a vándorló nép valószínűleg csak annyit vett észre, amennyit a Kivonulás könyvének fejezetei rögzítettek (vö. Kiv 19-34).

Hét órányi utazás után most láttunk először öntözött virágágyat, délceg pálmákat, egy tucatnyi működő szállodát, üzletet, éttermet, postát, parányi repülőteret, mindezt szinte a kövek közé bújtatva. Aztán otthagytuk evilág kínálatát, sőt a tiltó táblát elolvasván eddigi kényelmünket is, és az egyetlen bekötőúton gyalog indultunk a híres Szent Katalin kolostor felé. Igyekeznünk kellett, mert az ortodox szerzetesek délben zárták a templomukat. Számukra fontosabb az imádság, mint a turisták áradata. Az út két oldalán tevetulajdonosok kínálkoztak, mi viszont, hogy a perceket is mentsük, inkább átszálltunk egy helyi taxira. Így még idejében túljutottunk az ormótlan tíz-méteres kőfalon és besodródtunk a világ minden tájáról idevetődött tömegbe. Szinte a fejünket súrolták a mélyen meghajolt lámpafüzé-

rek, csillogott előtünk a titkokat rejtő ikonosztáz. Egykoron, a háromszázas évek vége felé, itt imádkozott az akkori császár anyja, Szent Ilona, a templom első építtetője. Azóta e helyen szakadatlan Isten imádása, jönnek az újabb és újabb hivatások, jelenleg huszonhatan élnek együtt engedelmisségben, tisztaságban, szegénységben. Mindezekről kedvem szerint hosszan eltöprengtem volna, de nem lehetett. Az ódon falakról a régi szentek szemrehányóan néztek, hová sietünk ennyire, nem tudták, minket nemcsak a szépség, de az igazság is vonz.

Megtaláltuk a könyvtár lépcsőjét, majd a parányi múzeumban elbűvölten néztük a bibliakutatás szenzációját, az eredetileg 347 lapos Codex Sinaiticus egyetlen itt maradt oldalát. Regény a története, csoda a fennmaradása, hiszen 4. századi, görög nyelvű kézirat, tartalmazza a teljes Újszövetséget. Tischendorf, a német régész fedezte fel, még 1844-ben. Azon a télen, a melegedésre szánt tűz mellől mentett ki 43 lapot, majd később visszatérve az orosz cár számára megszerezte az iromány további részeit is. Ezt a páratlan kincset ma Londonban őrzik, és persze nem kevésbé ügyelnek az itteni töredékre, golyóálló üveggel, figyelő kamerákkal. A többnyelvű ismertetőkből még sok minden kiderült. A könyvtárunkban lapul 2250 görög és 600 arab

nyelvű kézirat, 2000 ikont őriznek, amiből néhányat a II. században festettek.

Élveztem a bizonyosságot, átjárt ugyanaz az öröm, amit először Rómában a Kallixtusz katakombában, majd Taizé imatengerében éltem át. Eltörpültek a földrajzi távolságok, a felekezeti különbségek, nem számított az élmény évjárata, egyedül Isten volt a fontos, aki ezen a tájon mutatkozott be az égő csipkebokorban: „*Én vagyok atyáid Istene... Én vagyok az, Aki vagyok*” (Kiv 3,6-14). A látogatási idő, mint egy sajátos jelenés, sajnos lejárt, mennünk kellett.

A hűvös félhomályból kijutottunk a perzselő hőségbe. Tekintettel a nemrég átvészelt betegségemre, óvatosan mozogtam a tűző napon. Lassan körbesétáltam a bezárkózott kolostort, és a hegyeket is csak letről csodáltam. A négyszögű épület délkeleti sarkában indult a sziklába vágott 3750 lépcső, ami aztán déli irányt véve felvezetett a 2285 méteres Dzsebel Muszára, amelyen a hagyomány szerint Mózes átvette Istentől a törvényt és a parancsokat. Az egykori szemtanúk erre így emlékeztek: „*Izrael fiainak szeme előtt olyan látvány volt az Úr dicsősége, mint a hegy ormán égő tűz*” (Kiv 24, 17). A látomás helyén, mint mennyei irányfény, kicsinyke kápolna villant a napfényen. Innen még 4 kilométerre délre emelkedik a félsziget legmagasabb pontja, a 2637 méteres Dzsebel Katarina, ez a zarándokok szerint a kolostor védőszentjének, Alexandriai Szent Katalinnak, a vértanú szűznek sírhelye.

Túlvilági volt a táj csendje, a délután békéje. Az árnyékba húzódom, lassan, szépen, úgy mint régen, ártatlan gyermekkoromban, elimádkoztam a Tízparancsot, majd mit tehettem volna mást, mint a megfáradt Illés próféta, aludtam egyet, várva a további eligazítást (vö. 1 Kir 19,5). Talán még álmodtam is „aranyborjúkról”, földhözvágott „kőtáblákról”, a „vándorlásról”, egy szebb hazáról. Mire magamhoz tértem, erősen alkonyodott.

Jóakaróim rövid tanácskozás után úgy döntöttek, forduljunk vissza, így holnap láthatok valamit a kairói piramisokból. Derék taxisunk keserves képet vágott az ötlethez, no de első a Vendég. Amíg benzin-kutat keresett, hirtelen besötétedett. Visszafelé valamivel tovább, majd nyolc órát tartolt az út. A kocsit ugyanis néha meg-meg kellett tolnunk, s hogy takarékoskodjunk az akkumulátorral, többnyire lám-

pa nélkül utaztunk az elhagyatott vidéken. Most kezdtem igazán értékelni a hajdani „tűzszlop” jelentőségét.

Este lett és reggel, miután második napja nem aludtunk, visszaérkeztünk Kairóba. Most a nyugati városszélt kerestük. Első élményemet a közlekedés adta. Az ittenihez képest a római csúcsforgalom, vagy egy magyar motocross pálya: szolid fegyelem. A lámpák működtek ugyan, csak azt nem tudtam, kinek mit jelentenek. A hatsávós utunk éppen eldugult, mert keresztbevonult egy kecskenyáj, pásztórával együtt.

Közben Ráfát, a vezetőnk morbid humorral megjegyezte, átvehetném tíz percre a volánt... Aztán hirtelen véget ért a nyüzsgés, a kertek alján, átmenet nélkül már fojtogatott, kápráztatott e végeláthatatlan sivatag, itt kezdődött a Szahara. Múltak az újabb órák, megnézett minket a bamba kőoroszlán, vagyis az „örködő” Szfinx, a gízai piramisok meg se rezzentek jöttünkől, a homoktenger konokul hallgatott. Láttuk, amit kellett, s amit ennyi idő alatt lehetett, aztán lerázva a kéregetők hadát mentünk bele a bazarba. Az volt még a csuda, se eleje, se vége, csak szaga és zaja, na meg ára... Valahogy kilábaltunk belőle és ekkor jött az igazi meglepetés, ami nekem felért az eddigi csúcsokkal, múmiákkal: vacsorameghívást kaptunk Ráfátéktól.

Letértünk a sugárútról, bemerészkedtünk a nyomornegyedek rozszul világított síkátoraiba, végül már a város kopt negyedében kanyarogtunk. Karnyújtásnyira nyíltak a kapuk, egymást érték a fatáblás ablakok. A nép a járdaszéleken hűsölt, az enyhe alkonyban a báránysült illata keveredett a csatornaszaggal, fel-feljajdult valami zeneféle, mire csikordult a fékünk. A szomszéd bácsi felénk bólintott, mi visszahajlongtunk, majd nekivágtunk a keskeny lépcsőnek. Az emeleten feltáruult a parányi lakás. Néhány éve még itt tartották egyetlen kincskeresőt, a családi kecskét. Most is épp, hogy le tudtak ültetni, ők vagy álltak, vagy körülöttünk sűrögtek. Asztaluk rövidnek bizonyult, megtölték egy-két deszkával. A falakon mindössze két kép függött, az esküvői fotójuk és egy nagyméretű Jézus poszter. Vendéglátóink hívó koptok voltak. Az iszlám birodalom közepén hirtelenjében keresztény „szigetén” találtuk magunkat. Észak-Afrikát a hatszázas évek vége felé özönlötték el Mohamed tanai, előttük 451-ben, a nagy tekintélyű Khalkedoni Zsinaton rögzítették a Jézusról vallott katolikus tanítást.

A koptoknak akkor más volt a véleményük, megmakacsolták magukat a „monofizita” állásponton. Mintha szégyellték volna Krisztus emberségét, állították, hogy az Üdvözítőben megszűnt az emberi természet (vö. KEK 467). Így aztán magukra maradtak.

1600 éve élnek száműzöttként az Egyházban és 1400 éve hontalanok a hazájukban. Itt az arabokkal csak a nyomorban osztoznak. Miközben beindult a beszélgetés, a mosolygós feleség apró edényeket rakosgatott elének, s tekintettel a magas rangú vendégekre, középre tett egy tekerecs WC-papírt is, hátha kezet akarunk törölni. Jól érzem magam, utunk végére kinn maradt évezredek emléke, benn a jelent tettük szebbé. Az egyszerű vacsora közben még sok mindent megtudtunk, hiszen minket minden érdekelt.

Négy gyermekükből hárman voltak otthon. Napközben a nagyobbak az egyetemen tanultak, a legidősebb lány üzent, várjuk meg, jönni fog, csak most szentmisére ment. Persze kiderült, az ő miséjük négy órát is eltarthat, mellesleg a bérnialást 36 kenéssel adják fel, mert a Sátántól nem lehet eléggé védekezni. A kereszt jelét mindnyájan a csuklójukra tetováltatták, nehogy később egy gyenge pillanatban megtagadják kilétüket. A családfő büszkén mesélt előző pátriárkájukról, aki köztiszteletben álló, csodatevő szentember volt. Jól esett ezeknek az egyszerű embereknek őszinte világa. Egyre inkább az lett a benyomásom, a közös evangélium köztünk erősebb köteléket teremtett, mint amekkora rést ütött a későbbi szakadás. Egyre jobban lelkesedtünk, a fiataloknak felkínáltuk a Katolikus Egyetemünkön a tanulás lehetőségét, hívtuk a családot Magyarországra. Ezen aztán elmosolyodott a mi taxisunk, és egy történettel válaszolt. Egyszer ők már elindultak észak felé. Bulgáriában jártak. Megkérdeztek egy ottanit, milyen vallású: – Moszlim? – Nem! – válaszolta. – Keresztény? – Nem! – Hát akkor milyen? – Semmilyen! Ennyi volt az összes tudománya... – A férfi ezek után elkomolyodó arccal hozzátette: „Hát akkor mi minek menjünk arra?” – Nagyon hallgattunk, nem mertük a témát folytatni.

Ez volt az utolsó estém Afrikában, a harmadik éjszaka, amikor nem aludtam. Megérte. Aztán elmúlt ez is, akár a mesebeli ezeregy éj, s mi hazaérkeztünk a „keresztény” Európába egy 1600 éves rendezetlen számlával.

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Bevezető az Ószövetséggel való foglalkozáshoz

A.) Alapgondolat

Antik és modern

Az antik ember az örökkévalóságnak élt, modern ember a pillanatnak él. Az antik ember ezért igyekezett mind a tárgyi, mind a szellemi kultúrájában maradandót alkotni. Az antik ember számára fontos volt az idő, mint folyamat, egy nagy ív, kezdet és a vég részének érezte magát, létével biztosította ennek a folyamatnak a hézagmentességét. A modern ember az időt másodpercekben méri, az idő, mint folyamat apró részekre darabolódik, nincs íve, nincs kapcsolata se a múlttal se a jövővel. Ha megnézzük az antik ember tárgyait, igyekezett tartós, maradandó tárgyakat alkotni, a nagyapák használati tárgyai az unokák kezében fényesedtek tovább. Minél mélyebbre nyúltak a gyökerei a múltba, pillanatnyi léte annál biztosabb volt. Ezért nyúlik vissza minden írásos kultúra a kezdetekhez.

A modern embert, főleg az utóbbi évtizedekben a „használd és dobd el” jellemzi, használati tárgyai nem hogy több emberöltőt, de egyet sem élnek túl.

Az antik ember egy nagy ív tengelyébe van állítva, évezredekre emlékszik és évezredekre tervez. Amennyi a múltja, annyi a jövője. Ezért takarékos, gazdálkodik. A modern embernek nincs múltja, az unokák már a nagyszülőkről is alig tudnak valamit, a dédszülő pedig végképp a homályba vész. „Nincs gyö-

kerük, az a bajuk, elviszi őket a szél” - mondja Saint-Exupéry a Kis hercegeben. Nincs múltjuk, csak a tegnapi nyúlik vissza az emlékezetük és nincs jövőjük sem, legfeljebb a holnap képe lebeg a szemük előtt, a holnapután már nem léteznek. Ezért aztán tékoznak, a nagyszülők elpazarolják, felélik az elkövetkező nemzedékek javait, hulladékot és szemetet hagyva maguk után örökségül.

Mi magunk is ebben a múlt és jövő nélküli, használd és dobd el kultúrában élünk, akarva-akaratlan belénk ivódik. Úgyhogy ahhoz, hogy az antik embert - akivel az elkövetkezőkben foglalkozni fogunk - megértsük, újszerű szellemi erőfeszítést kell tennünk, meg kell próbálnunk kilépni önmagunkból, belehelyezkednünk az antik ember mentalitásába, világlátásába és értelmezésébe. Csakis akkor fogjuk megérteni azt a világot, amely az Ószövetségben tükröződik számunkra.

modern ember: erők antik ember: istenek
--

Az antik ember számára az élet a legnagyobb csoda, ezért minden keletkezésre ezt vonatkoztatja, ezzel magyarázza. Az antik vallásosságban hangsúlyos szerepet kap a nemiség, az erotika, szinte mindenütt létezik a kultikus nász, mint fontos, a világban működő főerő. Az istenek nászából születik a világ.

A zsidó vallás keletkezésében megfigyelhető egy érdekes folyamat: Elohim vagy Jahve eleinte a legfőbb isten (ilyen egyébként mindenütt létezik), majd fokozatosan egyetlenné válik. Érdekessége, hogy ellentétben a többi istennel, kezdettől fogva csakis szellemi lény, még csak szimbóluma sincs. Nem hordoz emberi jegyeket. A zsidó vallás megfogalmazásában az élet keletkezése, a teremtés folyamata is szellemi tevékenység, nem kap benne szerepet a nemiség. A kultikus cselekményekből kifarad az erotika, a nemiség a világban működő erők közül ki-

szorul, csak az ember világában játszik szerepet. A világban egyetlen erő működik: Isten.

B.) Szentírási szöveg: Ter 11,27-32

Kivezette őket a káldeai Úrból

C.) Bevezetés

1.) „Mélységes mély a múltnak kútja. Ne mondjuk inkább feneketlennek?”

Feneketlennek még akkor is és talán éppen akkor, ha kizárólag és egyedül az ember az, akinek múltjáról kérdés és szó esik: ez a rejtélyes lény, aki a magunk természeti-gyönyörűsége és természetfeletti-nyomorúságos létének tartálya, s akinek titka érthető módon minden kérdésünk és szavunk alfája és ómegája, s minden szavunkat hévvel és szorongással és minden kérdésünket izgatott sürgetéssel telíti. Mert éppen ekkor történik az, hogy minél mélyebben fürkészhetünk, minél messzebbre hatolunk és tapogatózunk a múlt alvilágába; az emberinek, történetének, művelődésének kezdeti alapjai tökéletesen megmérhetetlennek bizonyulnak; s mérőórnunk előtt, bármily kalandos távolságokba gombolyítjuk alá zsinagógát, mindig újra és tovább húzódnak vissza a feneketlenségbe. Találón mondhatjuk itt, hogy "újra és tovább", mert kutató buzgalmunkkal a kikutathatatlan incselkedő játékot űz : látszatmegállókat és úticélokot kínál, melyek mögött; amint elértük őket, újabb multszakaszok tárulnak föl, ahogy a partjáró bolygása sem ér soha véget, mert minden egyes megmászott agyagos főnykulissza mögött új távolságok csábitanak új hegyfokok felé.

Így vannak feltételes jellegű kezdetek, melyek bizonyos közösség, néptörzs vagy hitcsoport külön hagyományának őskézdét jelentik gyakorlati-ténybeli értelemben, úgyhogy az emlékezet, ha talán tudja is, hogy a kút mélyének evvel még korántsem ért komolyan fenekére, nemzeti szempontból megnyugodhat, s személyes- történeti megállapodáshoz eljuthat efféle őskézdet révén..." (Thomas Mann: József és testvérei: Előjáték)

2.) **Népmozgások:** A sémi népek őshazája, a Szír sivatag. Egy prehisztórikus vándorlási hullámban az akkádok Mezopotámiában telepedtek le, másik csoportjuk Szíriába vándorolt.

3.) **Mezopotámiai kultúra** – Földrajzi hely: A termékeny félhold. A Tigris és az Eufrátesz és az ezekhez kiépített öntözőrendszer és csatornahálózat biztosította a gazdag termést és a jólétet. A csatornahálózat biztosította a vizet a száraz időszakokban és áradáskor a folyók felesleges vízmennyiségét is a csatornák vezetik le. Emiatt igen fontosak a mezopotámiai gazdaságban, számos feliratban dicsekszenek az uralkodók csatornaépítéssel. Már Kr.e. 3000 évvel virágzó kultúra és gazdaság jött létre ezen a területen, melyről írásos emlékek maradtak fenn. A birodalmak közigazgatását szinte bürokratikus alaposággal építették ki. A birodalom élén uralkodó állt. Kezdetben egyszemélyben ő volt a főpap is, de 27. század elején szétválasztották, a főpap másvalaki lett. A Sumer királylista így kezdődik: „Amikor a királyság alászállt az égből, Eridu városban volt a királyság.” 8 királyt sorol fel a vízözön előtt, városaik: Eridu, Badtibira, Larak, Szíppar, Suruppak. A vízözön után 23 királyt sorol fel. A 22., az utolsó előtti uralkodó En-me-barageszi már történelmi személy, a 28-27 sz. fordulóján uralkodott, és Elamból hadizsákmánnyal tért vissza az írrok feljegyzése szerint. A 27- 23 sz. közötti korra tehető az ún. korai dinasztiaiák kora. Ezt követi a Sarru-kín-dinasztiával kezdődő akkád birodalom a 23-22 sz.-ban. Sarru-kin születéséről az a legenda maradt fent, hogy anyja papnő volt, akinek nem lett volna szabad gyermekét hoznia a világra:

„Entitum, anyám, fogant engem, megszült engem titokban,
sásból való kosárba helyezett, szurokkal zárta le
(kosaram) fedelét,
a folyóba vetett engem, mely nem lepett el,
elsodort engem a folyó, Akkihoz, a vízmerítőhöz vitt,
Akki, a vízmerítő kiemelt, mikor vedrét alámerítette,
Akki, a vízmerítő, fiává fogadott, felnevelt engem,
Akki, a vízmerítő, bizony kertészévé tett engem.
Kertész voltom alatt Istár bizony belém szeretett.”

A 22. sz. qutú megszállás pusztításai nyomán több város el-tűnt, a birodalom felbomlott. A 21-20. sz.-ban az Ur-i, sumér-akkád dinasztia következett. Egyik uralkodójáról ez a himnusz maradt fenn:

„A fiatalok közül senki sem tudott úgy táblákra írni, mint én,
az emberek iskolába jártak, hogy elsajátítsák az írni mesteriséget,
gyötrelmesen jutottak túl az iskolában a számjegyek tudományán.
Mivelhogy engem Nidaba istennő, a szép arcú Nidaba
fenséges kezével éles elmével és bölcsességgel ajándékozott meg,
amit csak a tanító előadott, bennem mind megmaradt,
az életbe fiatal oroszlánként vettem magam,
a vitézség útján tüzes szamárként vágattam végig ...”

E kor embereinek műveltségét a szépirodalmi és tudományos szövegeket megőrző táblák tízezrei tanúsítják.

A 19-18 sz.-ban sémi nomádok rohanják le a birodalmat. Ekkor jön létre az I. babiloni dinasztia, melynek 6. uralkodója Hammurapi. Babilónia Hammurapi uralkodása alatt jutott el hatalmának csúcsára. Létrehozott egy szilárd központosítást (Babilon), egyetlen hivatalos nyelvvel (akkád) és egyetlen vallást (Marduk isten tiszteletét). Birodalmának fő összetartó erejét a végrehajtó és törvényhozó hatalomban látta. Törvényei a mezopotámiai törvényalkotás csúcsát jelentik. A törvényeket egy fekete, 2,25 méter magas kősztlé őrzi. A felső részén egy dombormű Hammurapit ábrázolja, amint tisztelettel áll Samas, a napisten, az igazság istene előtt. Alatta 49 hasámban, ékírással vésték bele a törvényeket. Minden törvény két részből áll: a „ha” cikkely a bűncselekményt vagy más, fennálló körülményeket írja le, a másik cikkely az ítéletet tartalmazza. 1902-ben találták meg a kutatók, Babilon nagy ellenfelének, az elami királyok fellegetvárának romjai között. Bevezetéssel kezd és befejezéssel zárja, 282 paragrafust tartalmaz.

Az első törvények szigorú büntetéseket rónak a vádaskodókra és feljelentgetőkre:

„Ha awélum awélumot bevádolván, gyilkosság vádját emelte ellene, de rá nem bizonyította: vádlója ölésék meg” (1.§).

Halállal büntették a teljes jogú állampolgár gyermekének elrablását (14.§) és az idegen rabszolga feltartóztatását is (19.§),

viszont azt, aki a szökött rabszolgát visszavitte urához, 2 siqlum ezüsttel jutalmazták (azaz a rabszolga értékének kb. egytizedével).

Védik a magántulajdont, szigorúan büntetnek mindenféle rablást, szabályozzák a megművelt föld és házbérletet, a kölcsönök kamatját és a kezességet, a megőrzés és raktározás díját.

A házasságra és a családra az előírások hosszú sora vonatkozik (128.-195.§):

„Ha egy awélum feleséget vevén szerződést róla nem kötött: ez a nő egyáltalán nem tekinthető feleségnek” (128.§).

„Ha egy awélum felesége más féfival fektében éretett: megkötozván vessek őket a vízbe. Ha az asszony ura életben hagyja a feleségét: a király is életben fogja hagyni szolgáját” (129.§).

„Ha egy awélum egy másik awélum feleségén erőszakot követ el, és a nő ölében fekve érték őt, ez az awélum ölessék meg, a nő pedig mentessék fel” (130.§).

„Ha egy awélum feleségére egy más férfi miatt ujjat nyújtanak ki, azonban más féfival fektében nem érték őt: (ez a nő) férje kedvéért a folyóba merüljön” (132.§).

„Ha egy awélum tulajdon lányát ismerte meg: ezt az awélumot a városból üzzék ki” (154.§).

Az öröklés sorrendjét csak a legkedvesebb fiú esetében állapították meg:

„Ha egy awélum fiúörökösének, akit szeme kedvel, földet, kertet vagy házat ajándékozott, és erről okmányt irt számára: azután, hogy az atya végzetére ment, amikor a fivérek osztozkodnak, ez a fiúörökös az atya adta juttatást vegye át, és azonfelül az atyai ház vagyonában együttesen osztozzanak” (165.§).

A fiú érvényes kitagadását a következő előírás szabályozta:

„Ha egy awélum fia kitagadására szánta el magát, s a bírának „Fiamat ki akarom tagadni” - mondta: a bírák a fiú ügyét vizsgálják meg, s ha a fiú nem terhelte magát az örökségből való kitagadással járó nagy bűnnel: az apa fiát az örökségből nem tagadhatja ki” (168.0).

Szabályozzák az örökbefogadást, a tiszteletdíjakat, munkabéreket.

A törvényeket így fejezi be:

„A kárvallott awélum, aki pörös ügybe keveredik, jöjjön csak el „Az igazság királya” nevet viselő szobrom elé, és olvassa el magának oszlopom

feliratát, hogy hallván értékes szavaimat, oszlopom felvilágosítsa őt ügyéről, ő lássa a rá vonatkozó törvényt, s szíve megkönnyebbüljön"

Gilgames a sumer királylistán szereplő ún. I. Uruk-i dinasztia ötödik tagja. A személyét övező legendákból született a Gilgames eposz Kr. e. II. évezred végén. Ez az óbabiloni változat hat táblából állt. Az eposz legismertebb változata a XI. táblából álló újasszír változat a Kr. e. VIII-VII. sz.-ban egész Mezopotámiában elterjedt. A XI. táblán találjuk a vízözön-mondát:

"Hat napon s hat éjen át tombolt a déli szél s a dühöngő ár elmosott mindent, ami élő; elpusztította az országot. Hetednapon elült az orkán, a tenger vize visszagördült medrébe s nem hullámozott többé - vége szakadt a vízözönnek! Kikémleltem hajóm nyilásán: láhattam a szélcsönd derűjét s azt is, hogy bomló televénnyé változott, ki még nem is oly rég örömben s gondban sürgölődött ...Mint lapos tető, a mezőség éppolyan kopasz és sivár volt. Sehol, sehol semmi élő! Megnyitottam az ablaktáblát: az erős fény szemembe vágott. Akkor a földre hanyatlottam, alig bírtam elvánszorogni a nyilástól, sajgó szeméből a könnyek arcomra lefolytak ... Szárazföldet kutattam később, s a tenger sima szemhatárán - a tizenkettedik rovásnál, amint a kapitány lemérte! - sziget emelkedett előttünk - Niszir hegyéhez ér a bárka. Útódtnk a Niszir hegyéhez s az megakasztotta hajómat - első napon, másodnapon csak áll egyhelyben, nem jut előrébb, harmadnapon, negyednapon csak áll egyhelyben, még nem is moccan, ötödnapon, hatodnapon csak áll egyhelyben, levert cövekként. Midőn a nap hetedszer szállott Niszir hegye fölé, fölébünk, egy galambfiat elereszték: hadd repüljön amerre tetszik!"

/részlet a Gilgames eposz vízözön-történetéből/

Assurbanipal király imája Nabúhoz */részlet/*

„Én, Assurbanipál,
meghirdetem dicsőségedet,
ó Nabú,
hatalmas Úr, legfőbb az istenek gyülekezetében!
Ha te velem tartasz, ha te velem vagy,
kinevetem ellenségeim sokaságát -
vessenek elém bármilyen hurkot,
megsem emészthetnek el,

ha te nem akard!
Városomban, Ninivében,
színed elé járulok,
istenek legelsője, bajnokisten;
Assurbanipal pásztora és őrzője
vagy és az is maradsz te minden időben!
Szolgád vagyok:
kegyelmes lábaid elé vetem magam.
Ellenségeim szorongatnak;
nagy szükségemben hozzád kiáltok;
te pedig ekként válaszolj kiáltásomra:
„Szeretlek téged, Assurbanipal,
én Nabú, szeretlek téged és megvédelek!
Bármit készítenek is a te ellenségeid te ellened,
lábad ne lankadjon el és karod ne ernyedjen!”

Síralmas ének /részlet/

„Cserbenhagyott bennünket az isten,
az egész ország megzavarodott,
cserbenhagyott bennünket az isten,
az egész ország megbolydult.
Enlil úr cserbenhagyta Babilon téglaházait,
Nippur és Eturkalama fundamentumát,
Borzippa templomát is cserbenhagyta.
Fájdalmasan üldögél úrnők
az urunk-elátkozta városban!
A város,
melynek bajával ura nem törődik,
melyet Enlil úr szélvihar prédájául szánt,
a város hangosan sír,
panaszosan jajgat.
Őrzője jajveszékél,
pásztora gyászsiport fúj”

Panasz /részlet/

„Marduk, uram-istenem, hozzád kiáltok!
Égiek örökkön élő szívének bírása,
földiek halandó szívének vezére,

figyelj szavamra!

Lelkem lázadásban tört ki ellenem,
lelkem istene gonoszul vesztemet okozta.
Oly távol van tőlem az isten, mint az egek -
s én is nagyon messze vagyok tőle!
Jóindulatú pártfogó-istenemet házamból kivezette,
ajakimat összekötözte,
szívem elgyöngítette,
karjaimat reám gubancolta,
térdeimet remegéssel töltötte meg,
az ország haragját ellenem korbácsolta,
nevemet kitépte a nép szájából.
Uram, tehozzád kiáltok,
hallgass meg hát engem!"

Himnusz Enlilhez

„Ha a Nagy Hegy, Enlil nincsen ott,
város nem épül, települést nem alapítanak,
karám nem épül, aklot mellette nem alapítanak,
királyt nem emelnek, főpapot nem avatnak,
jósjel nem jelöl ki látnokot, papnőt,
a sereg mellé nem kerül kinevezett parancsnok,
folyóban a ponty-ár taraja nem csap magasra,
a tenger felől érkező (dagály) rendellenes,
feje nem jut el messzire,
a tenger nem termi meg önként nehéz adóját,
az óceán halai nádasaikban ikrát nem vetnek,
az ég madarai a téres földön fészket nem raknak,
a súlyos esőfelhők az égen torkukat nem nyitják meg,
a mezőkön sarjú, árpa a szántásban nem növekszik,
a réten büszkesége, a fű, növény nem virul,
kertekben a hegyek széles lombú fáí gyümölcsöt nem emelnek.”

4.) Mezopotámiai istenek

Minden nagyobb mezopotámiai városban volt templom, néhol ket-
tő is. Ezeknek az ún. toronytemplomoknak neve „ziqurratu”, ami
„felmagasodót” jelent. A leghíresebb toronytemplom a babilóni,
amely vagy kétezer éves fennállása alatt mindvégig sumer nevet vi-
selt: É-temen-an -ki, vagyis „az Ég és Föld alapjának háza”. Hétszin-

tes volt. Minden szint az előzőnél kisebb alapterületű volt, így alakultak ki a körbefutó teraszok, amelyeket pihenőkkel megszakított lépcsőkön közelíthettek meg. A legfelső szinten volt a „szent nász” szentélye. Magassága és négyzetes alapjának egy-egy oldala 90 méter volt. Mesterséges hegycsúcsként magasodnak a táj fölé.

Minden város egy főistent tisztelt, de rajta kívül más isteneknek is lehettek templomai vagy szentélyei. Különböző templomokhoz, például Babilonban Marduk vagy Szipparban Samas napisten templomához kolostorhoz hasonló épület tartozott ahol papnők egy sajátos csoportja lakott, akik nem házasodtak és résztvettek az adott isten kultuszában.

sumer név	akkád név	tevékenység	szimbólum	szent szám	város
FŐISTENEK					
An	Anu	az ég ura, legistenebb isten	nincs szimbóluma, a csillag jelével írták	60	
Enlil	Bélu	An isten elsőszülötte, a levegő ura, kegyetlen (vízözön), de a rendet is védelmezi	az oltárra helyezett isteni tiara	50	Nippur
Enki	Éa	föld-tenger ura, a bölcsesség istene, a civilizáció megteremtője, az emberiség megmentője (vízözön)	halfarkú bak hátán fekvő bárányfej	40	Eridu
Ninhurszag (Nintu, Ninmah Mama, Mami)		a hegy úrnője, istenek anyja, a születés istennője	istennő gyermekkel az ölében, görög ómega alakú szimbólum		Lagas

sumer név	akkád név	tevékenység	szimbólum	szent szám	város
ALACSONYABB RANGÚ ISTENEK					
Nanna	Szín (Szuen)	holdisten	vízszintes holdsarló (bárka vagy bikaszarv)	30	Úr, Hárrán
Utu	Samas	napisten, mindent látó, mindent tudó, legfőbb bíró	napkorong vagy ember alakban, tiarával, vállából kisugárzó fényel	20	Szippar, Larsza
Iskur	Adad	természeti elemek istene, öntöz és pusztít	Villámnyalábokkal és szekercével ábrázolják vagy bikaborjú villámmal	6	Babilon
Inanna (Innin)	Istár	An leánya, az égbolt úrnője, a szerelem istennője, de a csatáké és harcoké is	nyolcszögű v. tizenhatszögű csillag, oroslánon állva is ábrázolják	15	szinte mindenhol tisztelik, Uruktól Ninivéig
Nintu	Aruru	Enki leánya, a szülés úrnője			
Ninmu		Enki leánya, a növény úrnője			
Uttu		Enki leánya, a szövés-fonás úrnője			
Nunbarsegunu	Niszaba	termékenység istennő	fehér sarjúárpa (a második áradásra kikelő őszi termés)		
Meszlam	Nergal	alvilági isten			Gudea (Kutú)
Ninazu		alvilági isten, az orvoslás istene			

sumer név	akkád név	tevékenység	szimbólum	szent szám	város
Enbilulu		csatornák és vizek biztosa			
Lahama		az őskáosz istenségei	tengeri szörnyek		
Erra		dögvész és járvány istene			
Ninurta (Ningurszu)		Enlil fia, a Föld ura, a szántó föld és a harcmező istene	oroszlánfejű sas		Nippur, Girszu
Gula (Ninkarrak)		a partvidék úrnője, orvosok oltalmazója, halottak feltámasztója	kutya		
Niszaba	Nabú	An leánya, tudomány, bölcsesség, írás és asztrológia istennője	író nád		Borszip-pa, Asz-szíria
Nergal		az alvilág istene			
Ereskigal		Nergal felesége			
Iskur		viharisten			
Gibil		Utu fia, tűzisten			
Gestinna		égi szőlőfűrt, termékenység isten, alvilági írnok	galamb		
Durtur		juhistennő, Dumuzi anyja			
Aszarluhi		Enki fia, varázslóisten			
Ninildumma		fa- ill. ácsisten-ség			

Mardu	Marduk	sorsok irányítója, igazságosság és háború istene	Mushussu: tűzokádó sárkány, kígyófeje és nyaka, pikkelyes sárkányteste, skorpiófarka van, mellső mancsa, mint az oroszláné, hátsó karma, mint a sasé vagy szakállas férfialakban köntös, tollakkal ékesített korona	Babilon
-------	--------	--	---	---------

3.) Képek: 1. A Gilgames eposz 11. agyagtáblájának egy példánya, amely a vízözöntörténetet beszéli el (British Museum)

[43.o.] 2. A Nimrudi paloták rekonstrukciója James Fergusson festménye nyomán – a Zikkuratot ábrázoló részlet (British Museum)

3. Hammurapi sztéléje (Louvre)

4. Térkép

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Hollósy Péter: Indulj és menj	ének kottából	Énekelj az Úrnak (2. kiad.) c. dalgyűjtemény, 39B 5 perc

<p>2. A résztvevők beszélgetése az Ószövetségről - Milyen történetekre emlékezem az Ószövetségből? - Melyek tetszettek és miért? - Melyek nem tetszettek és miért?</p>	<p>beszélgetés kiscsoportban, utána csoportos megbeszélés az óravezető irá- nyításával</p>	<p>20 perc</p>
<p>3. Bevezető gondolatok: Alapgondolat, Th. Mann: Előjáték lásd. Bevezetés 1. „Kivezette őket a káldeai Úrból” (Ter 11,31) Rövid áttekintés a kulturális környezetéről, amelyben a Biblia létrejött: Mezopotámia földrajzi elhelyezkedése, kultúrája, istenei, lásd Bevezetés 1. 2. 3. 4. 5.</p>	<p>az óravezető előadása</p>	<p>térképek, poszterek, képek, táblázatok, jegyzetfüzet, ceruza 45 perc</p>
<p>4. Párhuzamok keresése az Ószövetségben, szövegek összehasonlítása: Sarru-kín születése, Hammurpi törvényei, Gilgames eposz, himnuszok, imák, lásd Bevezetés 3. 4. (Mózes születése, Mózesi törvények, Vízözön, Zsoltárok)</p>	<p>csoportos megbeszélés az óravezető irányításával</p>	<p>Szövegek, Szentírás 40 perc</p>
<p>6. Befejező ima, ének</p>	<p>Zsolt 105</p>	<p>kotta, gyertya, gyufa, 10 perc</p>

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában „**Elő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig).

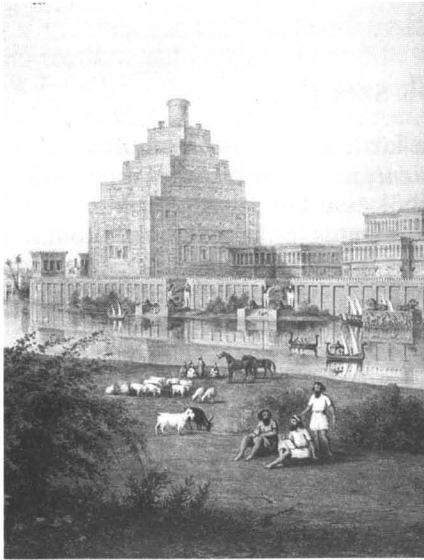
A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a negyvenkilencedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2005. márc. 8.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

2.

3.

Székely István

Biblikus folyóiratok szemléje

A **Biblica** 2004/4. száma közli Blazej Strba tanulmányát, amelynek tárgya a »liliom« szó jelentése az *Énekek énekében*. A 8 előfordulás hasonlatainak értelméből és a héber szó egyiptomi rokonából bizonyos az eredeti »lótusz« jelentés, amit pl. az egyiptomi szerelmi költészet is igazol. A héber szónak (és a LXX-fordítás görög »krinon« szavának) ez az értelme több más helyen is bizonyítható. A »krinon« ilyen jelentése azonban az újszövetségi korban már elhalványult: inkább liliomot, néha általában virágot jelentett. (A cikk röviden kitér a Zsuzsanna név eredetére is.) – Paul Evans részletesen vizsgálja az *angyal és a sátán szerepét 1 Krón 21-ben*. Ebben a tekintetben a könyv szerzője lényegesen átdolgozta 2 Sám 24 szövegét. Dávidot a népszámlálásra Sátán ingerli (már névelő nélküli, személynévhez közeli elnevezés, Jób és Zak 3 utáni, az Ószövetségben a legkésőbbi felfogás). Az angyalokra vonatkozó felfogása is fejlett (Istentől való világos megkülönböztetés, súlytalan lebegés stb.), miként 1-2 Krón más helyein is.

A **Bibel Heute** 2/2004. száma közöl egy részletet Michael H.F. Brock elmélkedési könyvéből, amely a *szűk kapu és a bezárt ajtó* hasonlatával kapcsolatban (Lk 13,22-30) arra figyelmeztet, hogy saját hanyagságunk és kényelemszeretetünk vezethet gyorsan és szinte észrevétlenül bezárulásra: egymás közelében egymás udvarias kerülésére, találkozásaink begyakorolt felületességére (embertársaink és Isten irányában is). Reményünk szerint Isten besegíti az utolsó percben érkezőket is. – Hansjörg Schmid az *1 Ján levélben* az annak fő tanításával (Isten a szeretet) látszólag nehezen összeférhető, (Istentől és világból valók közötti) *radikális elhatárolódást* elemzi. A levél a közösségből (2,19 szerint) kiváltakkal való apokaliptikus szembenállást a többiek *azonosságának tudatosítása és megszilárdítása* érdekében mutatja be. Erre ma is, nekünk is szükségünk van (beleértve a gonoszsággal való radikális szembenállást), de hamis és félrevezető a világ egészen jókra és egészen gonoszokra való felosztása. Így a levél a szeretetre és ugyanakkor a világ szigorú kritikájára buzdít. Nem két szembenálló tábor harca, hanem Jézus üdvözítő terve mentheti meg a világot (2,2; 4,9.14). – Rolf Baumann bemutatja, hogy *Mk 9,38-41-ben* Jézus is a *kívülről jövő jóakaratiúk iránti nyitottságra* inti tanítvá-

nyait. Lk 11,23 és Mt 12,30 a Jézushoz-tartozás feltételét mondta ki; a hozzátartozókra pedig ugyancsak a Mk 9,39 szerinti nyitottság kötelező. – A folyóiratszám (Hansjörg Schmid összeállításában) tartalmaz egy rövid összefoglalást *János első leveléről*, annak a János-evangéliummal való kapcsolatáról, majd javaslatot az 1 Jn 1,5-2,2 szakasz *közösségi feldolgozására* (bevonva egy kumráni szövegrészt, vizsgálva amit a János-levél mond Istennel és embertársainkkal való közösségünkről, és átgondolva a világosságról és a sötétségről olvasott szavakat).

A **Vetus Testamentum** 1/2004. számában Steve Delamarter sok szövegforrásban (2 Kir; 2 Krón; 1 Ezd apokrif; Jos.Flav.; számos rabbinikus szöveg; ezek magyarázatai és néhány fordítás kiegészítő bővítése) arra kíváncsi, mit írnak *a példásan jó Jozija király méltatlan haláláról*. A két alapváltozaton kívül (hogy az ok Manasszé gonoszsága ill. Jozija saját hibája) igen sok tanulságos kiegészítés mutatja az említett szövegek szerzőinek elméleteit. A sok szöveg tükrözi a gonosz problémájával való küzdelmet. Feltárul a kánoni szövegek és az etikai válaszokat kereső, a viták révén is fejlődő közösségek kapcsolata. – Brian Doyle az *59.zsoltárból* kiindulva bemutatja, hogy miként használják a zsoltárok sok helyen a *személyes ellenségekre metaforaként az állatokat*. Megadja a szavak pontos jelentését, bemutatja a hasonlat tudatos elhelyezését a zsoltár irodalmi szerkezetében (pl. párhuzam, refrén), a szójáték lehetőségének felhasználását stb. Példaként röviden további 6 zsoltárt is vizsgál (7; 35; 58; 69; 109; 139). A metaforák ezekben is másként nehezen körülírható tartalmat közvetítenek. A módszer arra is alkalmat ad, hogy a zsoltáros Istentől az állat-ellenfelekhez illő segítő cselekvést kérjen. – Christoph Levin arra keres választ, *milyen alapon osztották fel a zsoltárok gyűjteményét* öt könyvre. A 41. és a 106. zsoltár eleve azonos doxológiával végződött, amely emlékeztet a Mózes vezetésével Istennel kötött szövetségre (pl. MTörv 27-28-ra, sőt *Mózes 5 könyvére*). Zsolt 41 egy dávidi zsoltárgyűjteményt (3-41.) zár; hasonló gyűjtemény (elohista dávidi: 51-72.) zárul a 72. zsoltárral; Zsolt 89 pedig az utolsó messiási zsoltár (2-89.). A gyűjtemények tudatosságát igazolja pl. egy kézirat kiegészítő megjegyzése is (72,20: Végződnek Dávidnak, Izáj fiának imái). – Hans-Peter Müller *Iz 17,10-11-hez* fűz magyarázatot. Rámutat a Damaszkusz (1-3.vers), majd Izrael (4-6.vers) után főleg Jeruzsálem elítélésére hivatott szakasz (7-11.vers) költői többértelműségére, s ebben a nép vezető rétegeinek feltételezhető kapcsolatára a görög világgal (Adonisz-kert, ehhez kötődő szokások).

A folyóirat 2/2004. számában Omri Boehm példákat sorol fel arra, hogy a rituális gyermekáldozat Ábrahám történetén kívül az ókori közelkelet több népénél szerepelt megmentő szertartásként (a Bibliában ilyen áldozat pl. Jefte egyetlen leánya /Bír 11/, vagy Moáb királyának elsőszülött fia /2 Kir 3/); hasonló célt szolgált néhol a körülmetélés is. A cikk szerzője ezek reftexiójaként fogja fel Ábrahám történetét; hasonló események és motívumok, sőt azonos nyelvi kifejezések szerepelnek, de más sorrendben, eltérő indítékból és ellenkező eredménnyel (pl. a város – Szodoma – elpusztul, a körülmetélkedést és Izsák feláldozását Isten kívánja, az igazi elsőszülött életben marad stb.). A fő tanítás: az áldozati rítusok helyett *Ábrahám erkölcsi magatartása* (Ter 18,25 és 22,13, sőt az utóbbi a cikk szerint a később beírt 11-12. vers nélkül még hangsúlyozottabb módon) biztosítja a számtalan utód fennmaradását. – J.Gerald Janzen *Zsolt 16,6* utolsó sorát a héber szavak más előfordulásai és ugariti szóhasonlóság alapján úgy korrigálja, hogy Isten a megvetett megmentése érdekében tanúról gondoskodik (v.ö. Jób 16,20 is). – Bernhard Lang *Péld 31,10-31* és Xenophon Kr.e. 4. századi, gazdálkodással foglalkozó írása (Oeconomus) alapján összehasonlítja *az asszonyok munkáját és gazdálkodó szerepét* a héber és az athéni görög társadalomban (főleg azok gazdagabb családjaiban). A Péld asszonya (az athénitől eltérően) nemcsak a háztartás, a ruhák és az étkezés dolgozó és intézkedő vezetője volt, hanem gondoskodott a beszerzésekről, sőt önállóan rendelkezett megművelt földterülettel; a családi vagyont új földbirtokkal és annak értékesebbé tételével gyarapíthatta (ld. Péld 31,16). Így férje többet törődhetett a társadalmi közösség ügyeivel, ami saját gazdálkodása mellett az ő sajátos feladata volt. – Emmanuel O. Nwaoru bemutatja, hogy Óz 8 szorososan összetartozik az előző fejezet második felével: míg előtte (5,8-7,7) az Efraim (=Izrael) és Júda közti viszony volt a prófétai vád fő tárgya, Óz 7,8-8,14 *az északi ország más népekkel való kapcsolatait minősíti* – Efraim a népek közé keveredett –, kimondva ezekről Isten ítéletét. A tartalmi egység megnyilvánul a nyelvi kifejezésekben is (pl. 7,9 és 8,7; 7,11.16 és 8,9.13), a kritikát pedig színes hasonlatok teszik éleesebbé (pl. buta galamb, kóborló vadszamar). – Christian Rose csatlakozik ahhoz a feltevéshez, hogy *Ter 11,1-9 története* (Bábelről) több hagyományt egyesít, de abból indul ki, hogy az ismert hasonló történetek egyikében sem szerepel együtt *toronyépítés és nyelvzavar*. A szövegből finom nyelvi elemzéssel először egy nyelvzavar és egy toronyépítés leírásának részleteit keresi ki (az 1., 6., 7. és 9. ill. az 1., 3., 4. és 6. versből).

Ezeket a szóbeli hagyományokat egyesíthették írásban (bűn és büntetés szemléltetésére). Ehhez később csatolták a városépítést (azaz a letelepedett életformát) elítélő szövegrészeket, amelyek zárómondatai a tornyot már csak közvetve tartalmazzák (8. vers); a nemzetek elkülönülése a 10,32-ben még természetes fejlődésként szerepel. Az egyesített szöveg képezi alapját Sineár és Babel későbbi azonosításának is. – Dominic Rudman *I Sám 25* (Dávid, Nábál és Abigail) kapcsán arra hívja fel a figyelmet, hogy a Sámuel és a Királyok könyveinek olvasói sok eligazító tanulságot meríthettek a *Teremtés könyvének* történeteiből (az adott esetben pl. Ábrahám és Sára Abimelek királynál való tartózkodásából, mindkét esetben Isten óvó segítségéből). Egy ritka szó azonossága is mutatja, hogy a szerző a történeti hűség mellett a személyek sokoldalú jellemzését és a teológiai tanulságokat is fontosnak tartotta. – Jan A. Wagenaar a *Kovásztalának* tavaszi ünnep első napjának a *Pászka* szabadulási ünnepel való egybeesését magyarázza, figyelembe véve Kiv 12; Lev 23; MTörv 16 és Ez 45 szövegeit. A napok kezdete korábban reggel volt (miként Egyiptomban), a fogság idejében azonban áttértek a babiloni számításra, amely szerint az új nap már napnyugtával kezdődött. Így a hagyomány szerint az első hónap 14-én ünnepelt Pászka est már az új időrendbeli 15-ére (a *Kovásztalának* első napjára) esett. Az említett szövegek közül a két ünnepet legpontosabban Lev 23,5-6 választja el (figyelemreméltó a 14-én »estefelé« időmegjelölés); MTörv 16,1-8 szinte egyesíti a két ünnepet. – Pierre Van Hecke rövid hozzászólásában *Jób 12,18a-t* nyelvi alapon (a »Pesitta« szír fordítást is figyelembe véve) úgy értelmezi, hogy Isten új királyt rendel a meghódolt városok fölé.

A folyóirat 3/2004. számában Peter Addinall megállapítja, hogy a *Ter 46,8-27* felsorolás szerepe az *Izrael népéhez tartozás* meghatározása; egyértelműen közéjük tartoznak az idegen (pl. paddam-arámi és egyiptomi) anyáktól származó utódok is. A végleges szöveg több részből jött létre; a számok jelentősége csupán annyi, hogy *hetven* teljességet jelez. – Jutta Krispenz bemutatja, hogy a paradicsomi bűnbeesés bibliai története (*Ter 2-3*) és egy egyiptomi elbeszélés (a fa-istennőről) több hasonló elemet tartalmaz, de még a részletek tekintetében is teljesen eltérő jelentéssel. Az egyiptomi felfogással ellentétben *Ter*-ben a paradicsom földi világunk része, és a bűnbeesés után a közepén álló élet fája (a »megnehezült élet« jeleként) az embertől – még a halál után is – örökre elzáródik; feloldást majd csak a kereszt

fája hoz. – Aren M. Maeir az *Ám 6,2-ben figyelmeztetésként felsorolt városok* történetéhez mutat be új ásatiási eredményeket. A három várost Házaél arám király (v.ö. 2 Kir 12,18) ostromolta és pusztította el. A »filiszteus Gát« helyén (Tell Esz-Sáfi) 1997-2002 között feltárták a város körül a Kr.e.9.század második felében ásott mély sáncokat; a cikk ezekről és a bennük talált tárgyakról érdekes felvételeket és térképvázlatokat is bemutat. Ámosz nem sokkal a város elpusztítása után írhatta jövendölését. – Ignacio Márquez Rowe *történelmi háttér-adatokat keres József eladásához* (Ter 37). Tény, hogy Egyiptomban a Kr.e.13. és 12. században igen sok rabszolgára volt szükség, és jelentős volt a »behozatal« a Földközi tenger keleti partvidékéről. Itt viszont – egy Ugaritban előkerült rendelet tanúsága szerint – szabályozták, hogy mikor kell és mikor szabad (pecsétetes írás birtokában) nem-fizető adósokat vagy kezeseket idegenbe rabszolgának eladni. Szigorúan büntették az ilyen célú emberrablást. Fennmaradt egy király honfitársak eladását élesen elítélő nyilatkozata. Az idegen rabszolgák helyzete Egyiptomban igen nehéz (néha a börtönbe zártakénál is rosszabb) volt. Izraelben nem alaptalanul nevezték ezt az országot a »szolgaság házának«. – Jeremy Schipper azt a beszélgetést vizsgálja, amelyet Dávid az ellene kitört lázadás leverése után, Jeruzsálembe visszatérve Meribbaállal (Jonatán fiával) folytatott (2 Sám 19,25-31). E beszélgetés során a király visszuaadta Meribbaálnak a korábban neki adományozott, de a lázadaskor hűtlenségi vádja miatt elvesztett földbirtok felét. Meribbaál védekezési módja megerősíti azt a bizonytalanságot, aminek alapján Dávid döntött. – Azzan Yadin vizsgálva *Dávid és Góliát összecsapásának teírását* (1 Sám 17), először megállapítja, hogy annak tárgyi részletei (pl. Góliát fegyverzete) nem az esemény, hanem a 6. századi görög kultúrájú közelkelet viszonyainak felelnek meg. Ezenkívül a Góliátra vonatkozó szövegek a görög epikát utánzó részletességűek, szemben Dávidnak és tettének fölényesen egyszerű, lényegre szorítókozó bemutatásával, ami a Bjbliát egyébként is jellemzi (v.ö. pl. 1 Sám 19,8; 2 Sám 21,19). Így a deuteronomista történelmi mű szerzője az 500 évvel korábbi eseményben egyúttal szembeállítja egymással saját korának izraeli és (a homéroszi epikával jellemzett) görög nacionalizmusát is, természetesen Izrael fölényével. – Howard Jacobson rövid hozzászólása arra hívja fel a figyelmet, hogy *Jer 30,17* értelme világosabb, ha észrevesszük (szójáték révén) a kettős értelmet: Sion – elpusztított föld. – Donna Petter bemutatja, hogy *2 Sám 11-12* szövegében számos stilsztikai eszköz is kiemeli Dávid bűnének súlyosságát.

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésekre Szatmári Györgyi teológiai tanár válaszol.

 Kérdés: Milyen kapcsolatra utal János evangéliuma a Jézust kereső görögök és Jézus hivatásának betöltése (ill. az Ő megdicsőülése) között (Jn 12,20-28)? Az időbeli összeesésnél szorosabb kapcsolatot jelezhet, hogy Jézus »ezt felelte«.

Válasz: János evangéliumában Jézus „órája” elfogatásának és halálának ideje (8,20; 12,27; 13,1; 16,32), ugyanakkor megdicsőülésének ideje is (12,23; 17,1), amelyben Isten dicsősége nyilvánul ki (11,4; 12,28; 13,31k; 17,1). Ez tehát Isten önkinyilatkoztatása: a Fiú kereszthalálban beteljesedő életében az emberért önmagát adó Isten tárja fel valóságát.

Az evangélista szándéka, hogy Istennek ezt az evangéliumát az egész világnak hirdesse, s Jézusban való hitre vezessen (vö. 1,6,9; 20,29; 21,25). A kérdéses szakaszt közvetlenül megelőző versben is találunk erre egy utalást: „az egész világ tódul utána” (12,19). Ebből a szemszögből az „ezt felelte” bevezetéssel válaszul adott, Jézus megdicsőülését (módjában a meghalva sok termést hozó maghoz hasonlítva – 24. v.) hirdető beszéd (12,23-28.30-36) előtt valóban véletlen egybeesésnél többnek tűnik a „görögök” említése. A „görögök” megjelölés nem görögül beszélő zsidókat, hanem született görögöket jelöl, akik kapcsolatba kerültek a zsidósággal, s Isten-félőként néhány szokásukat is átvették (vö. 7,35; ApCsel 10,2.22.35). Ők azok, akik vágyakoznak arra, hogy az igaz Istennek hódoljanak: „fölmentek, hogy imádkozzanak” (12,20; vö. 4,21-23), s ez a vágy készíteti őket, hogy Jézust „látni” akarják (12,21). Az elbeszélésben Jézus és a „görögök” között a közvetítők a „galileai” Fülöp és András, akik görög nevet viseltek, és nyilván beszéltek görögül.

A „görögök” és Galilea említése, a beszéd folytatásában a „világosság – sötétség” ellentétpár szerepeltetése (12,35-36), valamint az izajási idézetek (12,38-40) mögött felsejlenek Iz 8,23-9,1 szavai: „...nem lesz többé sötétség...megdicsóíti...a pogányok Galileáját. A nép, amely sötétségben jár, nagy világosságot lát...”. Ezek az összefüggések húsvét utáni („amikor Jézus megdicsőült” – 12,16) nézőpontból jelennek meg, amikor a tanítványok „visszaemlékeztek arra, hogy azt tették vele, ami meg volt róla írva” (12,16), s a „zsidók közül is sokan hittek őbenne” (12,42) megértve, hogy benne beteljesed-

tek az ószövetségi ígéretek, és amikor valóban az egész világnak (pogányoknak is) hirdették az evangéliumot.

„Ha majd felmagasztalnak a földről, mindent magamhoz vonzok” (12,32): Jézus kereszthalála a látni vágyó „görögöknek” is (nem csak az Ószövetség választott népének) felkínált üdvösség. Ez a „vonzás” a válasz, amely hitet kíván, „látni” hív (12,36.44-46).

📖 Kérdés: Jézus tanítása szerint Isten országa (uralma) ránk, emberekre vonatkozik: egyesek már abban élnek (Lk 17,21), másoknak még keresniük kett (Lk 12,31). Hogyan illik ehhez a képhez Mk 14,25, amelyből úgy látszik, mintha Jézus csak halála után jutna el Isten országába? (Mt 26,29 (míg az újat nem iszom *veletek* ...) és Lk 22,18 (ahol csak Isten országának időpontjáról van szó) nem okoz ilyen nehézséget.)

Válasz: Márk és Máté Jézus nyilvános működésének kezdetéről írva, annak céljaként és lényegeként láttatják az „elközelgett” Isten országát / mennyek országát (Mk 1,15; Mt 4,17), s evangéliumnak nevezik azt (Mk 1,14; Mt 4,24). Örömhír, mert Isten üdvözítő jelenlétének, a béke, vigasztalás és öröm által jellemzett, egyetemes isteni uralomnak (vö. Iz 25,6-8) a meghirdetése. Erre az uralomra várakoznak a Jézust kérdező farizeusok is (Lk 17,20). Jézus nekik adott válasza egyrészt elutasító, másrészt kinyilatkoztató. Elutasító a hagyományos farizeusi várakozással szemben: Isten országa megvalósulása nem nyilvánvaló, látványos módon következik be, nem emberi akaráshoz igazodik („nem jön el szembetűnő módon” – Lk 17,20). Kinyilatkoztató, mert Isten országa már „van”, már jelen valóság („köztek van” – Lk 17,21). Jézus beszélgetőpartnerei mégsem ismerik fel, mert „misztériumként”, titokként jelenik meg, amint azt Jézus szavai jelzik a magvetőről szóló példabeszédben (Mk 4,11; Mt 13,11; Lk 8,10) is. Ott az ország titka az ígét, Jézus szavait, vagyis az üdvösség hírért, „az evangéliumot” jelzi, s így magát Jézus személyét, aki az evangéliumi üzenet középpontja. Ő tesz szavaival és tetteivel tanúságot az Isten országáról (Mt 4,24; 9,35). Nemcsak hirdeti, meg is valósítja azt: gyógyít, bűnbocsánatot ad, Istennel való közösségre vezet. Így Jézusban Isten országa jelen valósággá lett: „elközelgett” (vö. Mk 11,10 is). Ez az elközelgett ige csakúgy, mint a Miatyánkban elhangzó kérés: „jöjjön el a te országod” (Mt 6,10; Lk 11,2) azonban azt is kifejezi, hogy Isten országa jövőbeli, még ezután eljövendő, s ezért vágyat ébreszt, várakozást kelt. Isten országa egyszerre jelenlevő, ugyanakkor még beteljesedés előtt álló, vagyis kibontakozásban levő

jellegré mutatnak rá a magokról, ill. kovászról szóló példabeszédek (Mk 4,26-29; Mt 13,31-32.33).

Az Isten országa kibontakozó valóságára való várakozás azonban nem lehet passzív magatartás az egykor elérkező jövő irányában, hanem személyes odafordulást, elköteleződést kíván. A „keresésre” szóló felhívás (Lk 12,31; vö. Mt 6,33) azzal szembesít, hogy Isten országa minden más értéket (vö. „élet”; „test”=személy – Lk 12,22; Mt 6,25) felülmúl, s megtapasztalása, az abban való részesezés az embertől egy, a személy egész életét meghatározó, alapvető döntést kíván. Az evangéliumok útmutatást adnak arra nézve is, hogy mit jelent az Isten országa keresése: elfogadást a gyermekekéhez hasonló egyszerűségben és alázatban (Mk 10,14-15) és Jézus tanúságtételének folytatását a tőle tapasztalt irgalom cselekedeteiben (vö. Mt 7,21; 25,34-40), hogy az Isten országa „misztériuma” láthatóvá váljék (vö. Mt 5,16).

Az Atyával való örök életközösség, vagyis Isten uralmának eszkatologikus beteljesedése az Újszövetségben több helyen lakoma képében jelenik meg (Lk 14,15; Mt 22,2; Jel 19,9.17; vö. az Ószövetségben a már említett Iz 25,6-8). Egy étkezés a zsidó hagyományban nemcsak az étkek közös elfogyasztását jelentette, hanem az életközösség kifejezése is volt. Így az evangéliumi beszámolókból az „utolsó vacsora” nem egyetlen közös lakoma, hanem Jézus és a tanítványok közös múltjának, megélt közösségének megjelenítője is. Jézusnak az Isten országára vonatkozó szavai a „bizony mondom” kinyilatkoztató formulával bevezetve (Mk 14,25) a feltámadás bizonyosságának, és az Isten országa Jézus részvételével együtt megvalósuló teljességének kifejezése. (Hasonló a Lk-nál elhangzó szavak értelme is.) Nem annyira Jézus személyes sorsának kifejezése, sokkal inkább értük való küldetése beteljesedésének kinyilvánítása: önátadása (vö. Mk 14,24) a feltámadás ígértét, a mennyei dicsőségben való részesezés lehetőségét, az Atyánál való élet teljességét ajándékozza (amit Mt a „veletek” szó hozzáadásával hangsúlyoz). Az utolsó vacsora így az eszkatologikus lakoma előképévé válik.

*Minden kedves Tagtársunknak és Olvasónknak
áldott, kegyelmekben gazdag Húsvéti Ünnepet kívánunk!*

A Társulat vezetősége és a Jeromos Füzet szerkesztői

IBB (Internet Bibliai Böngésző)

A *Jeromos Füzetek húsvéti cikkei*: www.biblia-tarsulat.hu

Az eddig megjelent **Jeromos füzetek** húsvéti számaiból ajánljuk kedves figyelmükbe a következő írásokat:

Jakubinyi György: Jézus keresztfeszítése (Mt 27,33-44)

Pesch, Rudolf: Jézus halála a kereszten (Mk 15,33-39)

Rózsa Huba: Jézus Krisztus feltámadása
az apostoli hagyomány tükrében

Schnackenburg, Rudolf: A föltámadt Jézus
és Simon Péter (Jn 21,15-19)

Az Interneten megtalálható egyéb húsvéti cikkek közül:

Húsvétról: <http://husvet.lap.hu>

LADOCSE GÁSPÁR: Jézus, a Messiás, aki testben feltámadott

<http://www.communio.hu/vigilia/archiv.html>

OROSZ ATHANÁZ: A föltámadás és a húsvét - keleti szemmel

<http://www.communio.hu/vigilia/archiv.html>

Tarjányi Béla: Az új élet első tanúja

<http://ujember.katolikus.hu/Archivum/2002.03.31/0201.html>

Tarjányi Béla: „Ezért jöttem, ezért az óráért”

<http://ujember.katolikus.hu/Archivum/000409/0201.html>

Ikonképek: <http://vnet.hu/parochia/Mar-ik1.htm>

Izraelről képek, tudnivalók: <http://izrael.lap.hu>

Palesztináról képek, tudnivalók: <http://palesztina.lap.hu/>

Látogassa honlapunkat a világhálón!

Megismerheti céljainkat, bibliaboltunk gazdag könyvajánlatát, programjainkat, Társulatunk tevékenységét és történetét, olvashat gondolatokat a vasárnapi evangéliumokról stb.

Címünk: www.biblia-tarsulat.hu

INNEN-ONNAN

Két újabb lelet Keresztelő Szent Jánossal kapcsolatban – A hagyomány szerint Ain Karem Keresztelő Szent János születési helye. (Ma már összeépült Jeruzsálemmel.) 2004. július 26-án a Haaretz izraeli újság két jelentős leletről számolt be ezen a helyen.

Keresztelő Szent János születési helyén épült templom alatt ciszternát találtak a ferences régészek már a múlt század negyvenes éveiben. A zsidó régészek véleménye szerint ez egy zsidó rituális fürdő (miqweh) volt.

Két következtetést vonnak le belőle: az egyik, hogy Ain Karem Jézus és Keresztelő Szent János idejében zsidók által lakott terület volt; a másik bizonyíték pedig az, hogy papi családnak kellett itt laknia, mert a templomban szolgáló papoknak naponta háromszor rituális fürdőt kellett venniük. Ez utalás lehet arra, hogy Keresztelő János apja, Zakariás valóban itt élhetett.

Keresztelő János születési temploma, amely alatt ezt a ciszternát találták, a bizánci időre megy vissza. A mai templomot a ferencesek a 17. században építették. Egybe van építve a ferences kolostorral, ahol ma a kusztdia noviciátusa van.

A másik régészeti felfedezésről szintén a *Haaretz* újság adott hírt 2004 augusztus 17-én. Nem messze Ain Karemtől, egy keresztés-kori vár lábánál a mai Zova kibbucnál két régész, az angol Shimon Gibson és az amerikai James Taylor, egy 24 méter hosszú, 4 méter széles és 5 méter magas mesterséges barlangot fedezett fel. Úgy vélik, hogy ez rituális fürdő az első templom idejéből. A vakolat növényi maradványainak tanulmányozása arra utal, hogy a vakolatot a Kr.e. 6. és 8. század között készítették.

De a tulajdonképpeni szenzációt a régészek a falfestményekben és az alap különös mélyedéseiben fedezték fel. Ezeket úgy értelmezik, hogy Keresztelő Jánosra utalnak. A törmelék eltakarítása közben egy állatbőrökbé burkolt alak ábrázolására bukkantak. A másik ábrázolás egy fej test nélkül. A két régész ezeket Keresztelő János képének tartja. További felfedezés egy az alapba bemélyített medence, amely egy kis csatornával a talajba mélyített lábnnyommal van összekötve.

A barlangban ezen kívül 250 ezer cserépdarabot találtak összetört korszakból, melyek a Krisztus előtti és utáni két századból származnak. Gibson véleménye szerint ezek az utalások elégségesek ahhoz, hogy a barlangot Keresztelő János barlangjának tartsuk, még hozzá kettős értelemben: Bizonyítják, hogy a korai keresztény időkben ebben a barlangban Keresztelő Jánost tisztelték, és hogy maga János itt tevékenykedett és keresztelt. Gibson állítja, hogy ez a barlang Keresztelő Jánosnak egy régi kultuszával

van kapcsolatban. Lehet, hogy ez az a barlang, ahol János kezdetben sivatagi magányát töltötte és ahol ő először keresztelt.

A két kutató állításait sokan kételkedve fogadták; meg kell várni, hogy valóban szenzációs felfedezésről van-e szó, vagy csak felröppentett újságírói hír.

Gyürki László

Húsvéti imádság

Urunk, Jézus Krisztus,
Te a halál sötétségébe elküldted világosságodat.
A legmélyebb magány örvényében
Most és mindenkor
Szereteted elrejtett hatalma lakik,
S titkaid közepette
A megváltottak allelujáját énekelhetjük.
Add meg nekünk a hit alázatos egyszerűségét,
Mely nem hagy tévelyegni minket,
S ha a sötétség és az elhagyatottság óráiba hívsz,
Amikor minden bizonytalannak látszik;
Adj abban az időben is,
Amikor ügyed halálküzdelmet vív,
Elegendő fényt, hogy téged el ne veszítsünk,
Elegendő fényt, hogy másoknak is fény lehessünk,
Azoknak, akik még jobban rászorulnak erre.
Hadd világítson be húsvéti örömöd titka,
Mint a hajnalfény,
Napjainkba,
Hadd legyünk igazán húsvéti emberek
A történelem nagyszombatjain.
Add, hogy a világos és a sötét napokban egyaránt,
A mai időkben is
Vidáman járjuk utunkat,
Eljövendő dicsőséged felé. Ámen.

Joseph Ratzinger

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

2005. február 4-6-ig, Egerben, a Szent János Továbbképző Központ és Lelkigyakorlatos Házban másodízben tartottunk bibliaapostolképző szemináriumot, melyet Kecskés Attila atya, az Egri Érseki Szeminárium prefektusa szervezett szentelés előtt álló kispapok illetve cursillosok számára. Külön örültünk, hogy a tisztelendő atyák közül többen is a határon túlról voltak (Felvidékről, Kárpátaljáról, Vajdaságból). Reméljük, hogy pasztorációs munkájukba be fogják építeni a szemináriumon elsajátított módszereket. Újdonság volt a cursillosok lelkes csoportjával való megismerkedés. Különböző életkorú családanyák, családapák, egyedülállók, az élet legkülönbözőbb területéről, akik azért jöttek, hogy a cursillós összejöveteleiken a közös szentírásolvasáshoz segítséget, új ismereteket kapjanak. Az egész képzésnek meghatározta a hangulatát az ő nagy figyelmük, igyekeztük, és kedves, figyelmes szeretetük egymás iránt, a tisztelendő atyák iránt, és miirántunk. Mindig volt, aki kávéfőzőt, aki elmosogatott stb., nem kellett megszervezni, minden „ment magától”. A sok okos módszer között jól esett a felszabadult, fergetesre sikerült vidám

Az második egri szeminárium résztvevői

esti nagy közös játék, amelybe nemtől, kortól és élethelyzettől függetlenül mindenki bekapcsolódott. (*Vágvölgyi Éva*)

Néhány részlet a résztvevők visszajelzéseiből:

Megajándékozott a jó Isten rajtatok keresztül a Szentlélek segítségével. Számomra gyönyörű volt a hétvége, mosolygós testvéri szeretet. Igazi lelkes előadások, a Szentírást egyre jobban megismertem, jobban fogom tudni használni, és talán másoknak is több segítséggel tudok szolgálni. Nagyon mély gondolatok jöttek felszínre bennem. Ugy érzem, ezután sokkal jobban fogom érzékelni a Jó Isten üzenetét.

Köszönöm Istennek ezt a két napot, amit arra fordíthattam a világ bajai közt, hogy a Szentírást mélyebb megismerésével foglalkozzam. Örömet viszek haza szívemben családomhoz, barátaimhoz. Jézus közelebb került hozzám. Nagyon jó hangulatú, könnyed két nap volt.

Köszönöm a lehetőséget, hogy résztvehettem ezen a hétvégén. Jó volt, hogy így módon is foglalkozhattam a Szentírással, és tapasztalatokat szerezhettem a közös szentírásolvasással kapcsolatban. Jó volt a közöség, az együttgondolkodás Isten Igéjéről. Ötletes volt a „Vidám este” programja. Isten áldja a szervezők munkáját, fáradságát, és a Bibliatársulat minden kezdeményezését, munkáját.

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

Az imaórák időpontja és az elmélkedések témája az Oltári-szentség évében: 2005. ápr. 1.: Lk 15,14-17; ápr. 15.: Jn 6,35; ápr. 29.: Jn 6,51; máj. 13.: Jn 6,53; máj. 27.: Jn 6,56; jún. 10.: Mt 26,29; jún. 24.: Csel 2,46; júl. 8.: Lk 24,30-31; júl. 22.: 1 Kor 10,17; aug. 5.: Zsolt 33,9; aug. 19.: Jn 6,26-27.

Az imaóra vezetői szeretettel hívnak és várnak a közös imára (a helyszínen vagy a távolból bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

Az a támogató együttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk Tagjai és füzetünk Olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, kétkézi segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában, igen nagy örömmel tölt el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és mindannyiunk nevében ismételten szívből megköszönni!

Tarjányi Béla

SZERETETTEL AJÁNLJUK KIADVÁNYAINKAT:

Ó- és ÚJSZÖVETSÉGI SZENTÍRÁS (Káldi-Neovulgáta). Ára 2600 Ft.

ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK (Káldi-Neovulgáta). Ára: 1400 Ft.

Plébániák, hitoktatók, egyházi közösségek a Bibliaközpontban
30% ill. 25 % kedvezményrel hozzájuthatnak:

Szentírás: 1820 Ft, Újszövetség és Zsoltárok: 1050 Ft.

JEROMOS BIBLIAKOMMENTÁR

1. kötet: *Az Ószövetség könyveinek magyarázata*

2. kötet: *Az Újszövetség könyveinek magyarázata*

3. kötet: *Biblikus tanulmányok*

A kötetek ára: 8.000 – 7.000 – 7.000 Ft

A három kötetes mű ára: 22.000 Ft

Társulatunk Boltjának húsvéti ajánlata:

Barsi B.: Íme, most fölme gyünk Jeruzsálembe	ára: 700,-
Barsi Balázs: Hozsannától Hallelujáig	ára: 700,-
Bovon: Jézus utolsó napja	ára: 500,-
Bühlmann, W.: Hogyan élt Jézus	ára: 980,-
Gnilka, J.: A Názáreti Jézus	ára: 3200,-
Douglas, L.: És köntösömre sorsot vetettek	ára: 1340,-
Dué, Andrea: A kereszténység történeti atlasza	ára: 7599,-
Miller, M. – Hayes, J.H.: Az ókori Izrael és Júda	ára: 3810,-
Schlier, H.: Jézus Krisztus feltámadása	ára: 440,-
Thivollier, P.: A Szabadító	ára: 1200,-

Újdonság!

Cigány-Magyar Újszövetség. Ára 2600 Ft.

Székely János: **Az Újszövetség teológiája.** Ára: 1960 Ft.

Kocsis Imre, „**Isten elküldte Fiának Lelkét...**” Ára: 840 Ft.

Isten Szava

*Egy példány ára 200 Ft,
az évi négy szám 800 Ft (+postaköltség)*

Tavaszi

*A reménység zárt rügye pattanjon ki,
Bontson levelet, hajtson virágot.
Lelked járja át az élet árama,
Szüless újjá fényből és szeretetből.
A tavasz duzzadó szertelensége
Pazarló bőségben borítson virágba.*

(Havva)

örökre megmarad
